

**Rapport fra Udvalg
om fornyelse af
vekseluddannelsesprincippet
mv. for visse tekniske
erhvervsuddannelser**

**RAPPORT FRA
UDVALG OM FORNYELSE AF VEKSELUDDANNELSESPRINCIPPET MV.
FOR VISSE TEKNISKE ERHVERVSUDDANNELSER**

30. januar 2003

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie nr. 3-2003

1. UDVALGSARBEJDETS MÅL

Udvalget er nedsat af undervisningsminister Ulla Tørnæs efter aftale med trepartskredsen.

Ifølge kommissoriet er målet, at

”Der nedsættes et udvalg, som får til opgave at stille forslag til en tilpasning hen imod mere fleksible rammer for de berørte tekniske uddannelser, som kan medvirke til hensigtsmæssige løsninger på de nævnte udfordringer. Udvalget skal i sit arbejde medtage, hvorledes vekseluddannelsesprincippet kan udvikles i nye og mere tidssvarende former inden for det berørte uddannelsesområde.

Udvalgsarbejdet skal ses som en pendant til det netop afsluttede merkantile udvalgsarbejde og medtage dele af resultaterne heraf.

Udvalget forudsættes at foretage en kortlægning af problemfeltet og heri inddrage de analyser og evalueringsresultater, der allerede foreligger inden for området.

Det forudsættes, at forslag til fornyelser ikke har økonomiske konsekvenser for stat, amtskommuner og kommuner under et, og at forslagene også er udgiftsneutrale for erhvervslivet under et.”

Kommissoriet for udvalget og udvalgets sammensætning er vedlagt denne rapport som bilag 1.

I henhold til kommissoriet har udvalgsarbejdet taget udgangspunkt i følgende 4 uddannelser på det tekniske område: Automatik og proces, data- og kommunikationsuddannelsen, elektronik og svagstrøm samt elektriker.

Der er fokuseret på udfordringer og løsninger inden for de nævnte tekniske uddannelser. Udvalget har imidlertid i rapporten bestræbt sig på at give besvarelsen af kommissoriet så generel en karakter, at rapporten efter udvalgets opfattelse også kan give inspiration til hele erhvervsuddannelsesområdet.

2. UDVALGSARBEJDETS PLACERING I DEN AKTUELLE UDDANNELSESPOLITISKE PROCES

De medlemmer, der repræsenterer arbejdsmarkedets parter i udvalget tilkendegiver, at anbefalingerne og enigheden herom er bundet til udvalgets kommissorium, og at disse parter derfor vil henvise til bilag 3 og 4 med hensyn til parternes opfattelse af behovene for yderligere fornyelse af erhvervsuddannelserne.

2.1 Opfølgningen af rapporten om fornyelse af de merkantile erhvervsuddannelser

Udvalgsarbejdet er et led i en udviklingsproces, hvor erhvervsuddannelserne er genstand for udredningsarbejde og politiske drøftelser, der har til formål at tilpasse lovgrundlagets rammer til forskellige udviklingsbehov. Udvalget har således sat sine anbefalinger i relation til rapport om fornyelse af de merkantile erhvervsuddannelser fra maj 2002, der er udgangspunkt for den igangværende ændring af erhvervsuddannelsesloven (udkast til lov om ændring af lov om erhvervsuddannelser sendt til høring den 10.1.2003).

I det nævnte arbejde med rapporten om forslag til fornyelse af de merkantile erhvervsuddannelser er der kommet en række anbefalinger, som falder i tråd med de tanker, der er kommet frem i udvalgsarbejdet med de tekniske erhvervsuddannelser. Udvalget ser positivt på de merkantile anbefalinger. Elementer fra de merkantile anbefalinger er indarbejdet i flere af udvalgets anbefalinger.

Udvalget har ikke ønsket at udnytte kommissoriets mulighed for at afgive delindstilling forud for det lovforslag til ændringer af erhvervsuddannelsesloven, som har baggrund i den merkantile rapport. Det var udvalgets synspunkt, at dets anbefalinger først og fremmest skal forankres i udredningsarbejdet om udfordringerne på de berørte tekniske uddannelser. Udvalget fandt ikke på det givne tidspunkt i udvalgsarbejdet (over 1 måned før afslutningen), at de tekniske analyser var langt nok til at give et sikkert grundlag for en delindstilling.

2.2 Finanslovsaftalen 2003 om *Bedre Uddannelser*

I forbindelse med finanslovsforhandlingerne om FL03 er der indgået en aftale mellem regeringen, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre om *Bedre Uddannelser*. Aftalen omfatter foruden spørgsmålet om erhvervsskolernes økonomiske udvikling også spørgsmålet om politiske drøftelser i foråret 2003 om fornyelse af vekselluddannelsesprincippet og nye løsninger i stedet for skolepraktik (den såkaldte ”fase 2”). I aftalen hedder det blandt andet herom:

”Som baggrund for drøftelserne foreligger bl.a. arbejdet med nye rammer for erhvervsuddannelserne. Rammerne for de merkantile erhvervsuddannelser fornyes i overensstemmelse med den foreliggende trepartsaftale af 14. august 2002. Erhvervsuddannelsesloven foreslås ændret med virkning fra 1. august 2003.

Rammerne for de tekniske erhvervsuddannelser fornyes tilsvarende, og der er iværksat en proces for udvikling af vekselluddannelsesprincippet med særlig henblik på nyere, højteknologiske beskæftigelsesområder i industrien. Erhvervsuddannelsesloven foreslås ændret med virkning fra den 1. januar 2004 eller om muligt fra den 1. august 2003. Undervisningsministeren har igangsat et udvalgsarbejde sammen med arbejdsmarkedets parter, der afsluttes 1. februar 2003.”

”Fase 2: Aftaleparterne gennemfører drøftelser i foråret 2003 med det formål at forny vekselluddannelsesprincippet og udvikle nye løsninger, som kan erstatte skolepraktikken. Målsætningen er fortsat at fastholde elevernes sikkerhed for optag og gennemførelse af en erhvervsrettet uddannelse ("uddannelsesgaranti"). Hensigten er at udvikle nye veje og forløb.”

Som det fremgår, vil udvalgsarbejdet udgøre en del af baggrunden for de drøftelser, der skal føres i foråret.

3. UDVALGETS ANBEFALINGER

Udvalgsarbejdet er mundet ud i 3 hovedanbefalinger:

- Mere fleksible rammer for erhvervsuddannelserne
- Fortsat kvalitetssikring og implementering af erhvervsuddannelsesreform 2000
- Styrkelse af vekseluddannelsesprincippet

Anbefalingerne fremlægges på baggrund af udvalgets drøftelser af en række emner og forhold inden for kommissoriets rammer. Som grundlag for udvalgets drøftelser har der været nedsat to tekniske arbejdsgrupper, der i forløbet fusionerede til én teknikergruppe. Teknikergruppen har foretaget analyser og udredninger i forhold til følgende 4 uddannelser: Automatik og proces, data- og kommunikationsuddannelsen, elektronik og svagstrøm samt elektriker (se vedlagt rapport fra teknikergruppen bilag 2).

Anbefalingerne afspejler en enighed i udvalget om, at vekseluddannelsesprincippet også fremover skal ligge til grund for erhvervsuddannelserne, og at det indbefatter et kontraktligt ansættelsesforhold mellem elev og virksomhed. Adgang fra grundskolens 9. klasse eller tilsvarende til erhvervsuddannelsernes grundforløb bibeholdes som princip, ligesom der fortsat skal være såvel en praktik- som en skoleadgangsvej.

Det er også vigtigt for udvalget at pointere, at udvikling af struktur og indhold i vekseluddannelserne skal tilgodese på den ene side virksomhedernes behov for nye og styrkede kompetencer og på den anden side optimal udfordring af elevens potentialer, herunder udvikling af erhvervsfaglige, personlige og almene kompetencer. Nye fleksible muligheder i vekseluddannelsessystemet må åbnes sideløbende med, at interessenterne tager bedre redskaber i anvendelse for at kvalitetsudvikle og kvalitetssikre uddannelserne.

Endelig har drøftelserne i såvel teknikergrupperne som i udvalget vist, at den gældende lov om erhvervsuddannelser rummer en række muligheder for fleksibilitet og kvalitetsudvikling, der ikke har været praktiseret og i sammenhæng hermed, at erhvervsuddannelsesreform 2000 endnu ikke er fuldt ud implementeret efter reformens intentioner om bl.a. fleksibilitet i uddannelserne for den enkelte elev.

3.1 Mere fleksible rammer for erhvervsuddannelserne

3.1.1 Baggrund

Inden for kommissoriets rammer peger udvalget på få centrale områder, hvor den nugældende lovgivning bør justeres for at kunne give optimal fleksibilitet.

Udvalget har drøftet den faste vægtning af grundfag, områdefag, specialefag og valgfag med udgangspunkt i udnyttelsesgraden på de 4 uddannelser. Det er opfattelsen, at en fast vægtning mellem fagtyperne rummer barrierer, og at dette kan genfindes på det tekniske område som helhed.

Der er uddannelser, hvor det erhvervsfaglige indhold berettiger en anden vægtning af fagsammensætningen. Vægtningen kan i nogle tilfælde være en barriere for en mere fleksibel sammensætning af uddannelserne i forhold til behovet på arbejdsmarkedet.

Lovens krav til fagsammensætning har vist sig at medføre, at især grundforløbet er blevet for generelt. Det har flere årsager: Nogle er en følge af de nærmere regler, som er fastsat for grundforløbenes indhold og struktur. Andre kan henføres til praksis i tilrettelæggelsen af undervisningen på skolerne. Der skal åbnes mulighed for, at eleven i højere grad end i dag kan møde den valgte erhvervsuddannelse fra første dag og udfordres gennem en erhvervsfaglig toning af områdefag og grundfag samt afklaring i forhold til uddannelsesvalget.

Der er allerede i dag en vis fleksibilitet i fagsammensætningen, idet der tages et vist hensyn til indholdet i de udvalgte fag. Denne fleksibilitet er dog ikke tilstrækkelig, hvis uddannelserne fremover skal leve op til behovet for differentiering på arbejdsmarkedet.

Fakta

Fagsammensætningen

Ifølge § 24 i lov om erhvervsuddannelser er der i en erhvervsuddannelse 4 fagtyper, hhv. grundfag, områdefag, specialefag og valgfag. Almindeligvis har fagene følgende vægt i den obligatoriske del af grundforløbet og i hovedforløbet tilsammen: Grundfag og områdefag 1/3 hver, specialefag og valgfag 1/6 hver.

Fagsammensætningen for de enkelte uddannelser bestemmes af de faglige udvalg.

Grundfag skal bidrage til at give erhvervsuddannelserne faglig bredde og har til formål at opfylde krav til ungdomsuddannelserne med hensyn til personlig udvikling, studiekompetence samt samfundet og dets udvikling.

Områdefag skal bidrage til at give en generel og specifik erhvervskompetence for en eller flere uddannelser.

Specialefag er det for erhvervsuddannelsen højeste faglige niveau, der er særligt for en del af uddannelsen, og som især bidrager til at give eleven specifik erhvervskompetence.

Valgfag skal være egnede til at imødekomme elevernes interesser mht. uddannelsens generelle niveau, kvalifikationsbehov, beskæftigelse og videreuddannelse.

Det lovforslag, der omtales i punkt 2.1 omfatter bl.a. forslag om en mere fleksibel fagsammensætning.

3 ud af 4 af de behandlede uddannelser har allerede udnyttet den hidtidige fleksibilitet, der bygger på ordet "almindeligvis".

Den normerede fagsammensætning udgør i dag en vægtning, der efter udvalgets opfattelse som udgangspunkt vil passe på en del uddannelser, men som ikke er egnet som fast norm.

Udvalget konstaterer, at der inden for nogle af kommissoriets uddannelser er behov for at øge kravene til de erhvervsfaglige og almene kompetencer. Udvalget ønsker, at der gives

mulighed for at styrke de erhvervsfaglige og almene kompetencer i grundforløbet gennem højere niveauer i visse områdefag og grundfag. Det kan også ske ved, at man i flere områdefag og grundfag, end tilfældet er i dag, kan stille faglige niveauekrav i overgangen mellem grundforløb og hovedforløb.

Fakta

Overgang mellem grundforløb og hovedforløb: I henhold til lov om erhvervsuddannelser § 13, stk. 1, kan der fastsættes regler om krav til eller niveauer i enkelte fag, eleven skal opfylde ved overgang fra grundforløb til første skoleforløb i hovedforløbet, såfremt opfyldelse af kravene er nødvendige for at opnå slutmålene i uddannelsen. Kravene skal kunne opfyldes af elever, der begynder grundforløbet på baggrund af grundskolens 9. klasse.

”Enkelte fag” har ifm. implementeringen af erhvervsuddannelsesreform2000 været to fag.

For hver de 4 uddannelser, der har været udvalgets fokus, er det efter indstilling fra de faglige udvalg fastsat krav om karakteren 6 i to specificerede fag.

Det lovforslag, der omtales i punkt 2.1, omfatter bl.a. forslag om, at særlige krav skal kunne opstilles i overgangen mellem grundforløb og hovedforløb i et videre omfang, end tilfældet er i dag.

Der er allerede i dag mulighed for at etablere uddannelser med delkompetencer. De afgørende kriterier for, at delkompetencer er relevante er, at de har en klar jobprofil og dermed er erhvervskompetencegivende. Hertil kommer, at delkompetencen altid bør give eleven mulighed for at vende tilbage til uddannelsen med henblik på at nå en erhvervsuddannelses højeste niveau.

Fakta

Delkompetence: I henhold til lov om erhvervsuddannelser § 15, stk. 2 og 3 samt hovedbekendtgørelsens §§ 16 og 17, kan der etableres:

- *Regulerede delkompetenceforløb* (bekendtgørelsesfastsatte) vekseluddannelsesforløb, der består af på forhånd fastsatte dele af et almindeligt uddannelsesforløb, som kvalificerer til beskæftigelse på arbejdsmarkedet.
- *Individuelt tilrettelagte delkompetenceforløb* som tilbud til elever, der ikke har forudsætninger for at gennemføre et uddannelsesforløb i henhold til en uddannelsesbekendtgørelse, herunder også regulerede delkompetenceforløb. De individuelle forløb skal godkendes af det faglige udvalg.

3.1.2 anbefalinger

- Fagsammensætningen mellem grundfag, områdefag, specialefag og valgfag skal gøres mere fleksibel end i dag.
- Der skal gives mulighed for, at de faglige udvalg på en række uddannelser kan bestemme højere niveauekrav i fagene i overgangen til hovedforløb end i dag.
- Delkompetenceforløb i uddannelserne skal have en klar jobprofil, der modsvarer af beskæftigelsesområder på arbejdsmarkedet og dermed give erhvervskompetence. Efter de faglige udvalgs bestemmelser afsluttes delkompetenceforløb med en prøve.

Det forhold, at loven i dag fastsætter fagsammensætningen mellem grundfag, områdefag, specialefag og valgfag, kan virke som en barriere for en hensigtsmæssig udvikling af kompetencerne og sammensætningen af de nødvendige erhvervsfaglige og almene kompetencer i uddannelserne.

Der er i udvalget enighed om, at der med en opblødning af den faste fagsammensætning kan skabes et større råderum for indholdsfastsættelsen af uddannelserne, som gør det lettere at få uddannelserne til at modsvare arbejdsmarkedets behov, uden at komme i konflikt med eud-lovens formål, som det er beskrevet i § 1 og § 15 i dag.

Med en opblødning af den faste fagsammensætning ønskes tillige en mulighed for en mere fleksibel tilrettelæggelse af grundforløbet, så eleven, der hvor det er nødvendigt, kan møde den valgte erhvervsuddannelse så tidligt som muligt. Hensigten hermed er dobbelt: dels at sikre så tidlig afklaring som muligt, dels at kunne nå et højere erhvervsfagligt og alment niveau ved overgangen mellem grundforløb og hovedforløb. Dette kan bl.a. ske med en stærkere erhvervsfaglig toning af undervisningen i grundforløbet.

3.2 Fortsat kvalitetsudvikling og implementering af erhvervsuddannelsesreform 2000

3.2.1 Baggrund

Styrkelse af fleksible rammer i erhvervsuddannelserne bør ifølge udvalget ske samtidig med, at der lægges større vægt på kvalitetssikring og -udvikling. Forpligtelserne forbundet med medejerskab til uddannelserne må betyde, at skoler og lokale uddannelsesudvalg hver på deres ansvarsområde medvirker til at efterprøve, om fleksibiliteten tjener de kvalitetsmål, der er selve grundlaget for uddannelserne. Styrkelse af vekselluddannelsesprincippet er til en vis grad forbundet med, at de rammer, der er givet i erhvervsuddannelsesreform 2000, udnyttes fuldt ud.

Implementeringen af reformen er godt i gang med kvalitetsudvikling på en række områder: Uddannelserne tilbyder den enkelte elev valgmuligheder og personlig uddannelsesprofil, der afspejles i en personlig uddannelsesplan. På skolerne og i de lokale uddannelsesudvalg er der arbejdet med lokale undervisningsplaner, der skal sikre, at skolernes udbud er tilgængeligt og bedre i overensstemmelse med lokale kompetencebehov. Mål- og rammestyring har givet større frihedsgrader for skolerne i tilrettelæggelsen af uddannelserne.

Det er gennem udvalgsarbejdet dokumenteret, at rammerne for erhvervsuddannelserne i erhvervsuddannelsesreform 2000 er fleksible med hensyn til de enkelte uddannelsers længde og sammensætning af skole og praktik. Udvalgsarbejdet har redegjort for, at uddannelserne på forskellig måde har udnyttet fleksibiliteten i forhold til de valgfri specialefag.

Disse udviklingslinjer i sammenhæng med erhvervsuddannelsesreform 2000 har fået styrket fokus i regeringens handlingsplan om *Bedre Uddannelser*, der også har som formål at styrke kvaliteten af erhvervsuddannelserne. Det gælder blandt andet fokus på faglighed,

outputstyring, selvstændighedskultur og åbenhed og gennemsigtighed i uddannelserne. I forlængelse af loven om åbenhed og gennemsigtighed skal skolerne fremover lægge oplysninger om kvaliteten i skolernes uddannelser på Internettet.

Medejerskab til erhvervsuddannelserne via partsstyringssystemet bevirker, at mange aktører har forskellige roller i forbindelse med fastlæggelse af kvalitet, efterprøvning/evaluering og tilsyn med kvaliteten og den stadige udvikling af erhvervsuddannelsernes kvalitet.

Når udvalget i det foregående på nogle områder har peget på, at rammerne bør gøres endnu mere fleksible, er det samtidig opfattelsen, at dette skal ske sideløbende med, at kvalitetsudvikling og kvalitetssikring styrkes. Implementeringen af erhvervsuddannelsesreform 2000 har naturligt været centreret om at få reformens intentioner konkretiseret i de enkelte uddannelser. Den del af kvalitetsudviklingen har været og er fortsat ressourcekrævende. I et fremadrettet perspektiv er der anledning til at se nærmere på kvalitet i samspillet mellem uddannelserne og styringen heraf, som varetages af de ansvarlige på forskellige niveauer. Det drejer sig om en række aktører: Skolernes bestyrelser, lokale uddannelsesudvalg, faglige udvalg, Erhvervsuddannelsesrådet og Undervisningsministeriet.

Fakta

Erhvervsuddannelsesrådet: I henhold til lov om erhvervsuddannelser § 34 nedsætter undervisningsministeren et erhvervsuddannelsesråd. Rådet har blandt andet som opgave: At afgive indstilling til undervisningsministeren om regler om uddannelserne i almindelighed herunder almindelige regler om: Uddannelsernes struktur og mål og om grundforløbene. Hertil kommer en række enkeltsager, herunder f.eks.: oprettelse og nedlæggelse af uddannelser og afvigelser fra loven som led i forsøg,

Faglige udvalg: I henhold til lov om erhvervsuddannelser § 37, stk. 1 nedsætter arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationerne et antal faglige udvalg med et lige stort antal arbejdsgiver- og arbejdstagerrepræsentanter. Eleverne er repræsenteret i udvalget med en repræsentant, der udpeges af elevernes organisationer i forening på det faglige udvalgs område. De faglige udvalgs opgaver er bl.a. at bestemme indholdet i reglerne for de enkelte godkendte uddannelser om:

- Uddannelsens varighed og struktur, herunder fordelingen af skoleundervisning og praktikuddannelse
- Uddannelsens mål
- Eventuelle øvrige rammer for undervisningens indhold, herunder eventuelle niveauekrav, jf. §13, stk. 1.
- Bedømmelsesplan, for så vidt angår områdefag og specialefag, jf. § 33, stk. 3.
- Uddannelsens tilknytning til en eller flere fællesindgange, jf. § 14, stk. 2.

Det har i dette udvalg kunnet konstateres, at der i forholdet mellem skole og virksomhed er rum for en styrkelse af de fælles bestræbelser på at kvalitetssikre læringen via de lokale undervisningsplaner. Tilsvarende må skolerne og virksomhederne se kritisk på kvaliteten i den undervisning, der tilbydes de unge og ikke mindst sammenhængen mellem skole og praktik. Indførelse af realkompetencevurdering i erhvervsuddannelserne må betyde, at uddannelsesforløb eksempelvis kan afkortes ikke bare i skoledelen, men også i praktikdelen.

Det ses allerede, men bør udnyttes mere bredt. Der er også anledning til, at faglige udvalg, Erhvervsuddannelsesrådet og Undervisningsministeriet klargør deres rolle og tænker kvalitet i sammenhæng, ligesom virksomhederne også bør se kritisk på kvaliteten i den undervisning, der tilbydes de unge.

Undervisningsministeriet har en opgave i for eksempel at udvikle redskaber til kvalitetssikring og kvalitetsstyring, herunder tilvejebringe nøgletal og indikatorer.

Kvalitet for den unge i uddannelse er blandt andet forbundet med at træffe kvalificerede uddannelsesvalg på baggrund af god, alsidig vejledning. Ved at styrke introduktionsdelen i uddannelserne og den løbende vejledning skal den unge gives de bedste muligheder for at se perspektivet af sit uddannelsesvalg. Dette skal ske ved, at eleven så tidligt som muligt får kontakt med de erhvervsfaglige områder, der sigtes mod. Her ud fra kan eleven både blive alment og erhvervsfagligt afklaret.

3.2.2 Anbefalinger

- Den øgede fleksibilitet i erhvervsuddannelserne skal understøttes af en fortsat kvalitetsudvikling og kvalitetssikring, herunder af centralt udviklede metoder og redskaber til løbende at følge kvalitetsudviklingen.
- Sammenhængen i arbejdet med kvalitet, der foregår i forskellige fora og blandt forskellige aktører inden for erhvervsuddannelserne, skal fremstå klarere for elever, virksomheder og skoler.
- Grundforløbet skal fra start kunne rumme en bedre indledende erhvervsfaglig og almen afklaring herunder styrkelse af introduktionen og den løbende vejledning.

Anbefalingerne sigter mod at styrke kvalitetsudvikling og kvalitetssikring i uddannelsesmål og uddannelsernes tilrettelæggelse både lokalt og centralt.

Skolernes bestyrelser og ledelser skal sikre en effektiv udnyttelse af undervisningsressourcerne, således at eleverne undgår spildtid, og der tilbydes højere niveauer eller anden relevant undervisning til elever med merit. Dette gælder også for elever, der undervejs opnår de fastsatte mål for uddannelsen hurtigere end forventet (se også afsnit 3.3 om målstyring).

De lokale uddannelsesudvalg og skolerne skal styrke samarbejdet om den opgave at sikre den højest mulige kvalitet i uddannelserne. Arbejdet med kvalitetsudviklingen fremgår af de bekendtgørelsesfastlagte bestemmelser om: de lokale undervisningsplaner, udbud af valgfri specialefag, valgfag med videre.

Sammenhæng i kvalitetsudvikling og kvalitetssikring mellem de lokale uddannelsesudvalg og skole skal udfoldes i et gensidigt forpligtende samarbejde, der også omfatter fokus på progression i og sammenhæng mellem grund- og hovedforløb, herunder mellem grundforløbsskoler og hovedforløbsskoler. Udvalget foreslår, at der ved godkendelsen af

udbud lægges større vægt på dokumentation af skolens kvalitetssikring. Skolerne skal dermed blive bedre til at planlægge undervisningen i samarbejde med det lokale uddannelsesudvalg og virksomhederne samt samarbejde med andre skoler om udvikling, kvalitetssikring og højnelse af det erhvervsfaglige niveau.

Der skal fokuseres mere på den enkelte elevs forudsætninger, så eleven får uddannelsesmæssige udfordringer, der svarer hertil. Oplæringen på skole og i praktikuddannelsen skal kvalificeres yderligere, dels ved at efterleve reformens intentioner og anvende de muligheder, der er for bl.a. åbne læringsmiljøer, en solid kontakt mellem skole og virksomhed og dels ved at sørge for muligheden for lærerkontakt, uanset om det er klasseundervisning, projekter, gruppearbejder mv.

Grundforløbet skal yderligere erhvervsfagligt tones ved en styrket introduktion for de uafklarede elever. Afklarede elever skal allerede fra første dag møde deres erhvervsuddannelse. Introduktion og løbende vejledning og afklaring skal spille sammen på en sådan måde, at de for den enkelte elev udgør et samlet hele.

I Undervisningsministeriet skal der arbejdes videre med udvikling af nøgletal og indikatorer, der kan gøre det muligt i højere grad at give et billede af kvaliteten og fremme outputstyring.

3.3 Styrkelse af vekseluddannelsesprincippet

3.3.1 Baggrund

Der er mulighed for at tilrettelægge skole- og praktikophold mere fleksibelt end i dag ifølge loven, men det udnyttes ikke tilstrækkeligt. I forbindelse med, at der opbygges mere fleksible modeller på mange uddannelser, vil det styrke vekseluddannelsesprincippet. Udvalget ser de nævnte anbefalinger om øget fleksibilitet og bedre kvalitet som en mulighed for at sætte denne styrkelse af vekseluddannelsesprincippet i gang. Indførelse af realkompetencevurdering vil anspre mange til at indgå i det livslange læringsperspektiv. Udvalget ser også behovet for i forhold til den deraf følgende øgede fleksibilitet at fremme målstyringen i erhvervsuddannelserne. Der vil stadig være behov for tidsstyring i forhold til den konkrete tilrettelæggelse af undervisningsforløb og de økonomiske implikationer. Derimod er der meget at vinde ved at lade målstyring gå kraftigere ind og give den rette progression i forhold til den enkelte unges potentialer, realkompetence og uddannelsesplan.

Fakta

Elevens personlige uddannelsesplan: I henhold til lov om erhvervsuddannelser § 13, stk. 2 udarbejder eleven, skolen og en eventuel praktikvirksomhed efter reglerne for uddannelsen en personlig uddannelsesplan. I den personlige uddannelsesplan beskrives elevens samlede uddannelsesforløb, herunder elevens eventuelle valg af undervisning i grundforløbets valgfri del samt ønsker om studierettet eller erhvervsrettet undervisning i uddannelsens hovedforløb.

Til at understøtte elevens personlige uddannelsesplan er udviklet et digitalt styringsværktøj i **Elevplan**. Her vil elev, skole og praktikvirksomhed kunne følge med i graden af opnåelse af delmål og slutmål for uddannelsen.

Større fokus på målstyring vil bidrage til en hurtigere afklaring af eleverne. Hvis eleven opnår sine mål/delmål før den afsatte tid, vil der også være mulighed for at komme hurtigere igennem ved en afkortning af uddannelsestiden. Nogle faglige udvalg angiver uddannelsestiden som vejledende, hvorfor afkortning af uddannelsestiden ikke er ukendt. Eleven får ofte merit ved indgangen til uddannelsen, det sker sjældent længere fremme i uddannelsesforløbet. Ved en øget strukturel fleksibilitet med større vægt på målstyring, vil der forekomme både afkortning og forlængelse af uddannelsestiden. Målstyringen må også sættes i relation til den kompetencetænkning, der følger af helhedsorienterede undervisningsformer. Fagintegration og nye tværgående kompetencer vil på sigt medvirke til at styrke vekselluddannelsesprincippet.

3.3.2 anbefalinger

- De tekniske erhvervsuddannelser er i dag sammensat af en kombination af mål- og tidsstyring. Udvalget anbefaler, at der sættes en udvikling i gang, så målstyring får større vægt, end den har i dag.

Anbefalingen sigter mod en øget anvendelse af målstyring i uddannelserne, der bl.a. vil øge fokus på den enkelte elevs personlige uddannelsesplan. Med uddannelsesplanen som udgangspunkt vil andre forhold som f.eks. uddannelsens længde (hurtigere igennem), hurtigere ud på arbejdsmarkedet og uddannelsens indhold og kvalitet også være elementer, der vil få større opmærksomhed.

Øget vægt på målstyring betyder, at der skal fokuseres på, om uddannelsesmålene udformes på en måde, så de er klare og forståelige for elever, virksomheder og skoler. Dette forbedrer mulighederne for at udforme elevens personlige uddannelsesplan på en mere kvalificeret måde. Når vejen frem mod slutmålene synliggøres, vil der være mulighed for en tydeligere progression. Det skal også lette den proces for elever og virksomhederne, hvor der kan sættes nye uddannelsesmæssige mål i forbindelse med f.eks. påbygning.

Uddannelsesstyrelsen

H.C. Andersens Boulevard 43
1553 København V
Tlf 3392 5600
Fax 3392 5666
www.uvm.dk

1. oktober 2002
J.nr. 2003-1130-5366

Bilag 1
**Kommissorium for 'Udvalg om fornyelse af
vekseluddannelsesprincippet mv. inden for visse
tekniske erhvervsuddannelser' samt udvalgets
sammensætning**

Udvalget er nedsat af undervisningsminister Ulla Tørnæs efter aftale med trepartskredsen.

Baggrund

Der er behov for fornyelse af rammerne for de tekniske erhvervsuddannelser med henblik på at give mulighed for at ændre i enkeltuddannelser. Hidtil har erhvervsuddannelsernes opbygning været tæt knyttet til bestemte materialer eller brancher i forsøget på at imødekomme virksomhedernes efterspørgsel på meget differentierede kompetencer. De faglærte kunne herefter bruge de erhvervede kompetencer gennem en årrække.

Dette vil også gælde for en lang række brancher/uddannelsesområder fremover. Og der er derfor ikke grund til at ændre i det store antal velfungerende uddannelser på disse områder.

Men forandringshastigheden for så vidt angår materialer og brancher på dele af arbejdsmarkedet medfører et langt større behov end tidligere for løbende ajourføring og udvikling af kompetencer hos den enkelte. Derfor er det centralt, at der sættes yderligere fokus på at udvikle elevernes evne til kontinuerligt at lære nyt. Det betyder, at kravene til form og indhold for erhvervsuddannelserne på området ændrer karakter.

Disse udviklingstræk skal der tages højde for i en tilpasning hen imod mere fleksible rammer for de tekniske erhvervsuddannelser.

Problem

Den vedvarende mangel på praktikpladser inden for visse af de tekniske erhvervsuddannelser (primært de uddannelser i indgangen Teknologi og kommunikation, som retter sig mod brancher, hvor der samtidig er mangel på arbejdskraft), vidner om, at der trods øgede muligheder for fleksibilitet i erhvervsuddannelsesreform 2000 er behov for et initiativ, der gør rammerne for tekniske erhvervsuddannelser endnu mere fleksible.

Inden for især de 'forandringsintensive' brancher (primært i indgangen Teknologi og kommunikation, familie 1 – se bilag) er der vanskeligheder med at skaffe det nødvendige antal praktikpladser med mange elever i skolepraktik til følge. Stort set alle elever med afsluttet uddannelse - inklusive elever, der afslutter uddannelsen i skolepraktik - får tilsyneladende job bagefter. Grunden til de mange elever i skolepraktik kan dels findes i, at mange virksomheder ikke kender uddannelserne, men nok vigtigere i, at mange virksomheder strukturelt og traditionsmæssigt ikke passer ind i rammen for erhvervsuddannelserne.

Målet

Der nedsættes et udvalg, som får til opgave at stille forslag til en tilpasning hen imod mere fleksible rammer for de berørte tekniske uddannelser, som kan medvirke til hensigtsmæssige løsninger på de nævnte udfordringer. Udvalget skal i sit arbejde medtage, hvorledes vekseluddannelsesprincippet kan udvikles i nye og mere tidssvarende former inden for det berørte uddannelsesområde.

Udvalgsarbejdet skal ses som en pendant til det netop afsluttede merkantile udvalgsarbejde og medtage dele af resultaterne heraf.

Udvalget forudsættes at foretage en kortlægning af problemfeltet og heri inddrage de analyser og evalueringsresultater, der allerede foreligger inden for området.

Det forudsættes, at forslag til fornyelser ikke har økonomiske konsekvenser for stat, amtskommuner og kommuner under et, og at forslagene også er udgiftsneutrale for erhvervslivet under et.

Rammerne

Formandskab og sekretariatsfunktion varetages af Undervisningsministeriet.

Udvalget sammensættes på en sådan måde, at følgende er repræsenteret:

- Parterne på Industriens område, herunder repræsentanter for parterne i de faglige udvalg, hvis uddannelser særligt er i fokus

- Organisationerne i 3-partskredsen (DA og LO)
- Skolerne
- Lærerne
- Eleverne
- Undervisningsministeriet.

Udvalgets anbefalinger om nyskabelser i forhold til uddannelsernes mål, struktur, varighed og øvrige rammer for indhold forudsættes udformet under respekt for kompetencefordelingen i erhvervsuddannelsesloven – jf. lovens § 38 om de faglige udvalgs kompetencer.

Udvalgsarbejdet forudsættes afleveret til trepartskredsen den 1. februar 2003.

Der kan afleveres delindstillinger med henblik på indspil til den igangværende proces om ændring af erhvervsuddannelsesloven (i forlængelse af udvalgsarbejdet om de merkantile eud), inden udvalgsarbejdet endeligt afsluttes.

Udvalgets sammensætning

For

- industriens område generelt indstiller DI og Metal hver 1 repræsentant
- de 4 berørte uddannelser på Industriens område (jf. bilag) indstiller DI og Metal hver 2 repræsentanter, ELFO 1 repræsentant og Dansk El Forbund 1 repræsentant
- organisationerne i 3-partskredsen indstiller DA og LO hver 3 repræsentanter
- skolerne indstiller FS 1 repræsentant
- lærerne indstiller DTL 1 repræsentant
- eleverne indstiller elevorganisationen for de tekniske erhvervsuddannelser, EEO 1 repræsentant.

I alt 17 eksternt udpegede medlemmer. Dertil kommer repræsentanter fra Undervisningsministeriet, herunder formanden for udvalget.

Bilag til:

Kommissorium for 'Udvalg om fornyelse af vekselluddannelsesprincippet mv. for visse tekniske erhvervsuddannelser'

Oversigt over relevante uddannelser i indgangen Teknologi og kommunikation, familie 1:

Uddannelse	Fagligt udvalg	Organisationer
Automatik- og procesuddannelsen	Fagligt udvalgt for Strøm, styring og proces	DI/Metal
Data- og kommunikationsuddannelsen	Fagligt udvalgt for Strøm, styring og proces	DI/Metal
Elektronik- og svagstrømsuddannelsen	Fagligt udvalgt for Strøm, styring og proces	DI/Metal
Elektriker	El-fagets Uddannelsesnæv	ELFO/Dansk El Forbund

Yderligere beslægtede uddannelser i 'forandringsintensive' brancher i familie 1, hvor problemet er manglende elever og ikke manglende praktikpladser, og hvor skolepraktiktallet er på langt under 100 - og som derfor ikke direkte behøver repræsentation i udvalget:

- Plastmager
- Procesoperatør
- Industrioperatør (på negativlisten, udbydes ikke med skolepraktik).

Udvalgets sammensætning

Uddannelsesdirektør Roland Svarrer Østerlund (formand), udpeget af undervisningsministeren

Udpeget af arbejdsgiversiden:

Flemming Larsen, Dansk Industri

Connie Brumvig, Dansk Industri

Jesper Juul Sørensen, Byggeriets Arbejdsgivere

Mette Ringsted, Dansk Arbejdsgiverforening

Hans Sandager, Handel, Transport og Serviceerhvervene - fra 4. november 2002 til 21. januar 2003.

Mogens Findalen, Handel, Transport og Serviceerhvervene – fra 22. januar 2003 til 31. januar 2003.

Gorm Johansen, DHS

Jan Abrahamsen, ELFO

Udpeget af arbejdstagersiden:

Ove Poulsen, Dansk Metal

Per H. Madsen, Dansk Metal

John Jacobsen, Dansk Metal

Astrid Dahl, Landsorganisationen i Danmark

Niels Brøndum Josephsen, SID

Per Nielsen, TIB

Ejner K. Holst, Dansk El Forbund

Udpeget af Foreningen af Skoleledere:

Søren Kühlwein Kristiansen

Udpeget af Dansk Teknisk Lærerforbund:

Svend Erik Christensen

Udpeget af Erhvervsskolernes Elevorganisation:

Tommy P. Nielsen – fra 4. november 2002 til 21. januar 2003

Martin Nielsen – fra 22. januar 2003 til 31. januar 2003

Sekretariat for udvalget::

Birgit Gotenborg, UVM

Jørgen Torsbjerg Møller, UVM

Finn Togo, UVM

Steffen R. Søndergaard, UVM

Poul. O. Nielsen, UVM

Gert Nielsen, UVM

Bilag 2

Teknikergruppen

Undervisningsministeriet

17. januar 2003

Rapport fra Teknikergruppen

nedsat af:

Udvalget om fornyelse af vekseluddannelsesprincippet mv. for visse tekniske erhvervsuddannelser

På mødet i udvalget den 8. november blev det aftalt at nedsætte to arbejdsgrupper af teknisk karakter, som skulle bidrage til udvalgets kortlægningsopgaver mv. I arbejdet skulle grupperne inddrage de analyser og evalueringsresultater, der allerede foreligger inden for området. Den ene gruppe skulle se nærmere på emner, der relaterer sig til uddannelsernes rammer (rammegruppen). Den anden gruppe skulle koncentrere sig om problemfelter, forbundet med vekseluddannelsesprincippet og perspektivet med livslang læring (vekselgruppen). For at få konkretiseret de to gruppers opgaver nærmere, blev det besluttet at udarbejde korte kommissorier for de to gruppers arbejde.

Begge grupper skulle have for øje, i hvilken udstrækning de opstillede barrierer vil blive elimineret, hvis en kommende ændring af eud-loven følger anbefalingerne fra det merkantile udvalg (lovforslag er sendt til høring den 10. januar 2003, hvilket tydeliggør de konkrete ændringsforslag). De to teknikergrupper sendte 1. udgave af rapporten til udvalget den 13. december 2002, hvor den blev behandlet på udvalgsmødet den 16. december 2002. Der var enighed i udvalget om at fortsætte teknikerarbejdet, hvorfor det blev bestemt, at de to hidtidige teknikergrupper skulle omdannes til én gruppe ved navn 'teknikergruppen'. Denne gruppe har på møder i januar 2003 arbejdet videre med de kommissorier, der lå for hhv. ramme- og vækselgruppen. Denne rapport udgør den samlede afrapportering fra teknikergruppen.

Kommissorium for Rammegruppen

Gruppen skal se nærmere på de lovgivningsmæssige *rammer for de tekniske erhvervsuddannelser* med særlig fokus på de barrierer, som forhindrer, at uddannelserne, jf. kommissoriet for udvalgsarbejdet, kan tilpasses brancheudviklingen. Der kan peges på følgende konkrete emner:

1. Uddannelsernes *sammensætning af fagtyperne*: grundfag, områdefag, specialefag og valgfag, eksemplificeret ved indgangen Teknologi og kommunikation og de 4 uddannelser nævnt i kommissoriet. En kortlægning med udgangspunkt i grundforløbsbekendtgørelsen og de

enkelte uddannelsesbekendtgørelser skal anskueliggøre, hvordan den nuværende lovs rammer er udnyttet. Hvilke barrierer er der for at have et højere slutmål i uddannelserne på eud-niveau?

2. *Overgangen mellem grund- og hovedforløb*, herunder de kriterier som knytter sig hertil. Hvilke regler er der i loven, og hvordan er de omsat i bekendtgørelser og vejledninger, eksemplificeret ved de i kommissoriet nævnte grund- og hovedforløb?
3. *Udnyttelse af rammer i grundforløbet*.
Hvad ved vi om udnyttelse af de eksisterende muligheder for fleksibilitet i grundforløbet? Hvilke konsekvenser har det, at der i den gældende lovgivning er tale om en obligatorisk del og en valgfri del af grundforløbet set ift. formålet med grundforløbet?
Begge dele eksemplificeret ved T/K-indgangen.
4. *Påbygning*.
Der ønskes en status på mulighederne for påbygning i eud, herunder en redegørelse for det nærmere indhold i punktet: ”Studierettet påbygning i erhvervsuddannelserne” i regeringens handlingsplan *Bedre uddannelser*.

Kommissorium for Vekslergruppen

Gruppen skal se nærmere på mulighederne for *udvikling af vekseldannelsesprincippet generelt* med særlig fokus på de barrierer, som forhindrer, at uddannelserne, jf. kommissoriet for udvalgsarbejdet, kan tilpasses brancheudviklingen. Der kan peges på følgende konkrete emner:

5. *Strukturel fleksibilitet* i rammerne for uddannelserne.
Hvilken spredning er der i dag i de 89 tekniske eud, her målt i uddannelseslængde (hele uddannelsen, skoledelen for sig og praktikdelen for sig)?
Hvilken spændvidde ift. fagligt niveau (dybde/spidskompetence) og bredde findes der i de eksisterende delkompetencer? Der angives eksempler, der illustrerer spændvidden.
Hvilke rammer er der for de faglige udvalgs muligheder for at fastlægge indholdet i skole- og praktikforløb i uddannelserne?
I hvilken udstrækning kan opfølgningen på de merkantile anbefalinger bidrage til større muligheder for strukturel fleksibilitet? Og i forlængelse heraf:
Hvilke perspektiver vil det i givet fald have for sammenhængen mellem ungdoms-/grunduddannelsen og det livslange læringsperspektiv?
6. *Målstyring i stedet for tidsstyring*.
Hvilke fordele og barrierer vil der være i at omlægge fra tidsstyring til målstyring af uddannelserne (den enkelte elevs læringsevne og hastighed afgør, hvornår en uddannelse kan afsluttes)? Hvilke styringsmetoder/værktøjer vil i givet fald skulle tages i anvendelse?

Sammenhængen mellem de to tekniske gruppers opdrag

Teknikergruppernes arbejdsområder hænger uløseligt sammen og afspejler mere to forskellige fokuseringer på de tekniske erhvervsuddannelser end to forskellige problemstillinger. Derfor betinger udvikling af rammerne for uddannelserne og fornyelse af vekseldannelsesprincippet gensidigt

hinanden. Dette kom klart frem i arbejdsgrupperne. Hovedudgangspunktet for begge grupper var sammenfaldende:

- At vekselluddannelsesprincippet ligger til grund for erhvervsuddannelserne, og at det indbefatter et kontraktligt ansættelsesforhold mellem elev og virksomhed.
- At udvikling af struktur og indhold i vekselluddannelserne skal tilgodeses på den ene side virksomhedernes behov for nye og styrkede kompetencer og på den anden side optimal udfordring af elevens potentialer, herunder udvikling af faglige, personlige og almene kompetencer.
- At den nugældende eud-lov rummer muligheder, der er uudnyttede og i sammenhæng hermed, at erhvervsuddannelsesreform 2000 endnu ikke er fuldt ud implementeret.
- At nye fleksible muligheder i vekselluddannelsessystemet må åbnes sideløbende med, at bedre redskaber for kvalitetsudvikling og kvalitetssikring i uddannelserne tages i anvendelse.

Begge grupper har i løbet af drøftelserne berørt emner og problemstillinger, der ligger uden for kommissoriernes opdragsformulering, men som giver nyttige perspektiver for det videre arbejde. Disse er indarbejdet i rapporten under de relevante afsnit.

Rammer for uddannelserne

1. Uddannelsernes sammensætning af fagtyperne

I henhold til kommissoriet omfatter rammegruppens første emneområde følgende:

Uddannelsernes sammensætning af fagtyperne: grundfag, områdefag, specialefag og valgfag, eksemplificeret ved indgangen Teknologi og kommunikation og de 4 uddannelser nævnt i kommissoriet.

1.1 En kortlægning med udgangspunkt i grundforløbsbekendtgørelsen og de enkelte uddannelsesbekendtgørelser skal anskueliggøre, hvordan den nuværende lovs rammer er udnyttet.

Hvilke barrierer er der for at have et højere slutmål i uddannelserne på eud-niveau?

Ad 1.1 En kortlægning med udgangspunkt i grundforløbsbekendtgørelsen og de enkelte uddannelsesbekendtgørelser skal anskueliggøre, hvordan den nuværende lovs rammer er udnyttet.

Udgangspunktet for kortlægningen er de nuværende bestemmelser i loven om fagsammensætningen. Fagene skal tilsammen i almindelighed have følgende vægt i den obligatoriske del af grundforløbet og i hovedforløbet: Grundfag og områdefag 1/3 hver, specialefag og valgfag 1/6 hver. Grundfag kan træde i stedet for områdefag, jf. § 24, stk. 1. De enkelte uddannelser skal som ungdomsuddannelser søges tilrettelagt med en betydelig bredde, herunder i arbejdsområde og funktion, med henblik på at kunne opfylde skiftende kvalifikationsbehov på arbejdsmarkedet og at kunne give grundlag for videreuddannelse, herunder videregående uddannelse, jf. § 15, stk. 1, i loven. Dette gælder også

udvikling af evnen til at 'lære at lære' som grundlag for deltagelse i læringsaktiviteter senere i livet (jf. afsnit 5.5 om det livslange læringsperspektiv).

Som det fremgår af figur 1. om elektrikeruddannelsen og den samlede oversigt over fagsammensætningen i de i kommissoriet nævnte 4 uddannelser, er den nuværende udfoldning af de 4 uddannelser i hhv. grund- og hovedforløbet aftalt inden for rammerne af lovens § 24. Men der er på grund af forskellige længder på hovedforløbene, herunder retningsfaglige forskelle i specialer inden for de enkelte uddannelser, aftalt en ændret fordeling for specielt område- og specialefag, som herved har en større vægt end angivet i loven. Dette ses specielt for data- og kommunikationsuddannelsen, automatik- og procesuddannelsen og elektrikeruddannelsen. Elektronik- og svagstrømsuddannelsen følger stort set fordelingen som angivet i loven. I figur 1. er fagfordelingen eksemplificeret ved elektrikeruddannelsen.

Uddannelse/ speciale	Grundforløb	uger/% i forhold til det obligatoriske grundforløb	Hovedforløb	uger/% i forhold til hovedforløbet	uger/% i forhold til hele uddannelsen	uger/% i forhold til lovens fordeling
Elektriker						
Lys- og energiteknik	Grundfag	7,5/37,5%	Grundfag	10,0/28,6%	17,5/31,8%	18,3/33,3%
	Områdefag	12,5/62,5%	Områdefag	9,0/25,7%	21,5/39,1%	18,3/33,3%
	Specialefag	0	Specialefag	10,0/28,6%	10,0/18,2%	9,2/16,7%
	Valgfag	0	Valgfag	6,0/17,1%	6,0/10,9%	9,2/16,7%
I alt uger		20		35	55	55
Styrings- og regulerings-teknik	Grundfag	7,5/37,5%	Grundfag	12,0/30,0%	19,5/32,5%	20/33,3%
	Områdefag	12,5/62,5%	Områdefag	10,0/25,0%	22,5/37,5%	20/33,3%
	Specialefag	0	Specialefag	11,0/27,5%	11,0/18,3%	10/16,7%
	Valgfag	0	Valgfag	7,0/17,5%	7,0/11,7%	10/16,7%
I alt uger		20		40	60	60
Kommunikations- og sikringsteknik	Grundfag	7,5/37,5%	Grundfag	12,0/30,0%	19,5/32,5%	20/33,3%
	Områdefag	12,5/62,5%	Områdefag	8,5/21,2%	21,0/35,0%	20/33,3%
	Specialefag	0	Specialefag	12,5/31,3%	12,5/20,8%	10/16,7%
	Valgfag	0	Valgfag	7,0/17,5%	7,0/11,7%	10/16,7%
I alt uger		20		40	60	60

Figur 1. Fagfordelingen i elektrikeruddannelsen

Tre ud af fire af de nævnte uddannelser opererer således ud fra faglige hensyn med en anden fagsammensætning end den faste brøkfordeling. Der er tale om et klart spænd inden for gruppen, hvor datafagteknikeruddannelsen med meget højt niveau og lang uddannelsestid (5 år), tegner sig for en

væsentlig forskydning i forhold til den faste brøkfordeling, mens denne forskydning er af mindre omfang inden for de to øvrige uddannelser.

Rammegruppen har drøftet brøkfordelingen af fagsammensætningen med udgangspunkt i udnyttelsesgraden på de 4 uddannelser. Det var opfattelsen, at de forhold, der her viser, at en fast brøkfordeling mellem fagene rummer barrierer, kan genfindes på det tekniske område som helhed.

Følgende hovedsynspunkter har været fremme på møderne:

- Der er uddannelser, hvor det erhvervsfaglige indhold berettiger en anden vægtning i fagsammensætningen. Brøkerne kan i nogle tilfælde være en barriere for en mere fleksibel sammensætning af uddannelserne i forhold til behovet på arbejdsmarkedet.
- Den øgede brug af projektorienteret undervisning og i det hele taget en mere helhedsorienteret fagintegreret undervisning stiller nye krav, som gør det vanskeligt at operere med en fast fagsammensætning.
- Kravene til fagsammensætning har vist sig at medføre, at især grundforløbet er blevet for generelt. Men det skyldes i høj grad praksis i tilrettelæggelsen af undervisningen på skolerne – man skal i højere grad end i dag møde sit fag fra første dag og udfordres gennem fag-faglig (områdefag) afklaring.
- Brøkfordelingen viser en norm, der som udgangspunkt vil passe på en del uddannelser. Ved de faglige udvalgs tilrettelæggelse af uddannelserne skal de have såvel uddannelsernes slutmål som ungdomsuddannelsesaspektet for øje. Det er gruppens opfattelse, at ungdomsuddannelsesaspektet ikke skal slippes af syne, eller at grundfagene nødvendigvis skal erstattes af uddannelsesrettede områdefag – når det ses i forhold til den samlede uddannelse.

Rammegruppen finder, at der må tilvejebringes en mere dynamisk ramme:

- hvor fagfordelingen kan ske med større hensyntagen til virksomhedernes nye og ændrede kompetencekrav
- således at tilrettelæggelsen af uddannelserne på baggrund af fagsammensætningen kan foregå mere smidigt eventuelt med større fag-faglighed på grundforløbet

som appellerer endnu mere til at arbejde med nye undervisnings- og eksamensformer.

I forslaget til ændringer i de merkantile uddannelser lægges der op til at fjerne den faste fagsammensætning og i stedet lægge op til, at der for hver uddannelse foretages en afvejning af, hvordan fagsammensætningen skal se ud. Dog således, at der ikke ændres på de forudsætninger, der lægges til grund i lovens § 1, stk. 2. og § 15, hvori ungdomsuddannelsernes bredde defineres.

Der er i drøftelserne i rammegruppen peget på, at problematikken i forbindelse med fagfordelingen har forskellige forudsætninger inden for henholdsvis de merkantile og de tekniske uddannelser. De merkantile uddannelser har lange skoleforløb i grundforløbet, mens der ligger mere skole i de tekniske

hovedforløb. Dette har betydning for tilrettelæggelsen af undervisningen og betyder samtidig, at en forud givet fordeling af fagsammensætning i de meget korte grundforløb på det tekniske område har andre konsekvenser end på det merkantile.

Der var enighed om, at en mere fleksibel ramme for fagsammensætningen ikke måtte resultere i en systematisk fortrængning af grundfag til fordel for de øvrige fagtyper, der indgår i fagsammensætningen. Fagsammensætningens bredde er garant for, at der er tale om en ungdomsuddannelse, og en fleksibel ramme skal derfor fortolkes for de enkelte uddannelser under hensyntagen til de brede almene bestemmelser om ungdomsuddannelsesformålet i eud-lovens §1.

Det har vist sig, at fokuseringen på eksamen i grundfag (og den pågældende censors og grundfagsbekendtgørelsens målformulering) udgør en barriere for en – efter de faglige udvalgs mening – ordentlig prøvning af elevernes kompetencer. Derfor opfordres der til bredt at se nærmere på eksamensområdet og prøveformerne for i højere grad at få prøverne til at afspejle dels den undervisning, der er foregået, og dels de krav, eleverne stilles overfor i et efterfølgende job.

Opsummering:

Arbejdsgruppen ser en opblødning af den faste brøkfordeling i fagsammensætningen som en mulighed for at støtte behovet for øget strukturel fleksibilitet. Det er samtidig væsentligt, at det råderum, der frigøres for de enkelte uddannelsers fortolkning af vægtningen, udnyttes under skyldig hensyntagen til den profil, der karakteriserer de erhvervsrettede ungdomsuddannelser, og som er nedlagt i eud-lovens formålsparagraf, og som modsvarer arbejdsmarkedets behov.

Ad 1.2 Hvilke barrierer er der for at have et højere slutmål i uddannelserne på eud-niveau?

Udgangspunkter er, at uddannelserne på eud-niveau er ungdomsuddannelser, som i lovens betydning er et udtryk for det forhold, at uddannelserne skal være det uddannelsesmæssige niveau mellem grundskolen og de videregående uddannelser, således at uddannelserne skal bygge på grundskolens afsluttende niveau og lægge op til niveauet på de korte videregående uddannelser. En erhvervsuddannelse skal give eleven generel/almene erhvervskompetence og en speciel/specifik erhvervskompetence. Hertil kommer, at uddannelsen skal medvirke til udvikling af elevens personlige kompetencer.

Rammegruppen har på sine møder behandlet forskellige muligheder for at opnå et højere slutmål på eud-niveau og samtidig set på de barrierer, der er i dag.

Følgende synspunkter har været fremme på møderne:

- Adgangsniveauet til eud er generelt for lavt. Der er uddannelser, hvor det er for vanskeligt at bringe eleven frem til højeste eud-niveau. Det ville bedre situationen en del, hvis adgangskravet til grundforløbet ikke blot var 'opfyldt' undervisningspligten, men i stedet 'bestået afgangsprøve' fra grundskolen.

- I nogle uddannelser bør det være 10. kl. niveau i relevante fag, der giver adgang til grundforløbet – flere udvalgsmedlemmer har givet udtryk for, at det inden for en 5 – 10 års periode vil være et minimumskrav af hensyn til virksomhedernes behov.
- Inden for nogle af de uddannelser, der er indeholdt i kommissoriet, vil et adgangskrav om studenterniveau i et eller flere fag være relevant. Ikke alle elever, der i dag opfylder adgangskravene til at tage en eud, vil fremover kunne forvente at gøre dette.
- Man kunne i stedet for adgangskrav ved indgangen indføre nogle flere/højere adgangskrav til hovedforløbet.
- Elever med højere adgangskvalifikationer end dem, som i dag er fastlagt i loven, f.eks. studenter, får merit og har derfor ikke mulighed for at opnå et højere mål, end det som er fastlagt for uddannelsen. Et højere indgangsniveau betyder i dag reelt en afkorting af den aktuelle uddannelse og ikke en udvikling af uddannelsen i forlængelse af den viden og de kvalifikationer, som disse elever besidder – dvs. til et højere niveau, end det fremgår af uddannelsens slutmål.
- Mulighederne for påbygning (erhvervsrettet og studierett) er endnu ikke implementeret og derfor stadig ikke fuldt udfoldet.
- Inden for nogle brancher er der behov for en medarbejdertype, som ikke behøver alle grundlæggende håndværksmæssige færdigheder, men som er i stand til at kombinere en vis håndværksmæssig forståelse med teoretisk viden, som ligger på et højere niveau, end de nuværende erhvervsuddannelser, uden at man når op på det analytiske og projekterende niveau, som dækkes af de korte videregående uddannelser.
- De lokale uddannelsesudvalg må tage større ansvar for kvalitetsudvikling og -sikring på skolerne. De nuværende rammer for dette er i orden, men bliver ikke tilstrækkeligt udnyttet.

Rammegruppen har berørt det modsætningsfyldte forhold, at man på den ene side forventer, at der vil være et stigende kompetencekrav i eud-uddannelserne samtidig med, at der skal være ”fri” adgang til eud og uddannelsesmuligheder for alle, herunder også lettere adgangsmuligheder for bl.a. udlændinge til det danske uddannelsessystem med den hensigt at få flere i uddannelse og arbejde. Der kan også ligge en modsætning i ønsket om at vende ”pyramiden” om og starte med mere praktisk orienteret undervisning og samtidig øge de teoretiske krav i grundforløbet.

Der var i rammegruppen enighed om, at der bør ske en kvalitetsudvikling af erhvervsuddannelserne. Flere parter bør inddrages og bidrage til højnelsen af kvaliteten i uddannelserne:

De lokale uddannelsesudvalg bør spille en mere aktiv rolle. Det gælder f.eks. de kvalitetsudviklingstiltag, der fremgår af de lokale uddannelsesplaner. Skolernes bestyrelser og ledelser bør også i langt højere grad sikre en effektiv udnyttelse af undervisningsressourcerne, således at eleverne undgår ”undervisningsfri” spildtid, og der tilbydes højere niveauer eller anden undervisning til elever med merit.

Der indføres i forbindelse med den nye politiske aftale på erhvervsuddannelsesområdet for 2003 mere output-orienterede finansieringsmodeller, der præmierer skoler økonomisk for hver elev, der gennemfører en uddannelsesdel. Da dette evt. kan medføre en adfærdsændring på visse skoler er det af stor betydning, at der fokuseres på en styrket kvalitetssikring og -udvikling.

Opsummering:

Der er i teknikergruppen enighed om, at der som princip skal være adgang fra grundskolens 9. klasse til erhvervsuddannelserne. Og der har i gruppens arbejde vist sig et betydeligt potentiale i de nuværende rammer, især mht. påbygning og lokale udbud af fag på højere niveau. Men samtidig betyder stigende kompetencekrav på en række jobområder, at man må finde redskaber til i uddannelserne at nå højere niveau i fagene, end man kan i dag. Dette kan f.eks. være i form af at tillade flere og højere adgangskrav (gærdehøjder) til hovedforløbet end i dag. Dvs. en ændret tolkning af den gældende lovgivning, som faktisk giver muligheden.

2. Overgangen mellem grund- og hovedforløb

Overgangen mellem grund- og hovedforløb, berunder de kriterier som knytter sig hertil.

2.1 Hvilke regler er der i loven, og hvordan er de omsat i bekendtgørelser og vejledninger, eksemplificeret ved de i kommissoriet nævnte grund- og hovedforløb?

Ad 2.1 Hvilke regler er der i loven og hvordan er de omsat i bekendtgørelser og vejledninger, eksemplificeret ved de i kommissoriet nævnte grund- og hovedforløb?

Efter § 13, stk. 1 i lov om erhvervsuddannelser, kan undervisningsministeren efter de faglige udvalgs bestemmelse fastsætte regler om krav eleven skal opfylde ved overgang fra grundforløb til skoleundervisning i hovedforløbet. I brev til de faglige udvalg af 4. juli 2000 nævnes de fire betingelser:

1. Særlige krav til elevernes funktion f.eks. syn.
2. Myndighedskrav
3. Krav i henhold til anden lovgivning
4. Krav om fag og niveauer i enkelt fag.

Reglerne fremgår af uddannelsesbekendtgørelserne for de enkelte uddannelser. Heraf fremgår hvilket eller hvilke grundforløb, der giver adgang til uddannelsen, herunder hvilke uddannelsesrettede områdefag der er særlige for uddannelsen. Endvidere kan der være tale om eventuelle krav om beståelse af visse fag i grundforløbet.

Normalt vil kravet til et gennemført grundforløb være, at eleven har fuldført de krævede fag og deltaget i de dertil knyttede standpunktsbedømmelser, prøver og eksamener. Det betyder, at det vil være en betingelse for, at eleven har gennemført grundforløbet, at eleven efter skolens samlede vurdering har opnået de nødvendige faglige og personlige forudsætninger i de fag, som indgår i grundforløbet.

Kriterierne for udstedelse af grundforløbsbevis og skolevejledning fremgår af grundforløbsbekendtgørelsens § 9 og 10. De nærmere rammer for skolernes samlede vurdering, af om eleven har opnået de nødvendige faglige og personlige forudsætninger for at kunne påbegynde undervisningen i hovedforløbet, fremgår af grundforløbsbekendtgørelsen § 9 med tilhørende vejledning samt uddannelsesbekendtgørelserne for de enkelte uddannelser § 6.

For de 4 uddannelser er der følgende adgangskrav til hovedforløbet (gærdehøjder) iht. uddannelsesbekendtgørelsernes § 6, stk. 2:

Automatik- og proces:

I grundfaget matematik samt det særlige områdefag automatik og styring skal eleven have opnået mindst karakteren 6.

Elektronik- og svagstrøm:

I grundfaget matematik samt det særlige områdefag elektronik skal eleven have opnået mindst karakteren 6.

Data- og kommunikation:

I grundfaget matematik samt det særlige områdefag computerteknologi skal eleven have opnået mindst karakteren 6.

Elektriker:

I det fælles områdefag el-lære samt det særlige områdefag installations- og elektroteknik skal eleven have opnået mindst karakteren 6.

Rammegruppen har behandlet de kriterier, som er gældende for overgangen mellem grund- og hovedforløb på møderne.

Følgende synspunkter har været fremme på møderne:

- Grundforløbene er for brede/rummelige og sikrer derved ikke kvaliteten af især det fag-faglige indhold
- Grundforløbene er for ufleksible mht. fag-faglig introduktion og kvalificering til det valgte hovedforløb. Problemet ligger i familiedannelsen og 'brøk-kravet'
- Der kan konstateres for store forskelle på niveauet, alt efter om grundforløbet foregår på en "grundforløbsskole" eller en "hovedforløbsskole". Det giver problemer i undervisningen i hovedforløbet. Her efterlyses et øget og bedre samarbejde mellem grundforløbs- og hovedforløbsskolerne. Med baggrund i nævnte problematik blev mulighederne for centerdannelser foreslået.

Opsummering:

Der er i loven mulighed for at fastsætte adgangskrav til hovedforløb i særlige tilfælde. P.t. er der fastsat adgangskrav til hovedforløbet for alle de 4 uddannelser i kommissoriet – i form af en opnået karakter (6) i 2 fag. Det er teknikergruppens synspunkt, at grundforløbet fremover skal kunne rumme en større faglig og almen afklaring og yderligere mulighed for adgangskrav (flere fag eller højere niveau i fag) til hovedforløbet, hvor det er relevant – dvs. en udvidelse af fortolkningen af loven i forhold til i dag. En yderligere faglig introduktion og kvalificering i grundforløbet bør ske ved starten af uddannelsen og i sammenhæng med en styrket løbende vejledning. Der er behov for mere fokus på skolernes kvalitetssikring, herunder på hvordan progression og sammenhæng styrkes mellem grund- og

hovedforløb, især mellem grundforløbsskoler og hovedforløbsskoler. Dette bør medtænkes, når det næste gang fastlægges, hvilke skoler der godkendes til grund- og hovedforløb (formentlig i efteråret 2003 med virkning fra 2004). Grundforløbene sikrer ikke i alle tilfælde i tilstrækkeligt omfang kvaliteten af det fag-faglige indhold.

3. Udnyttelse af rammer i grundforløbet.

Udnyttelse af rammer i grundforløbet.

3.1 Hvad ved vi om udnyttelse af de eksisterende muligheder for fleksibilitet i grundforløbet?

3.2 Hvilke konsekvenser har det, at der i den gældende lovgivning er tale om en obligatorisk del og en valgfri del af grundforløbet set ift. formålet med grundforløbet?

Begge dele eksemplificeret ved T/K-indgangen.

Ad. 3.1 Hvad ved vi om udnyttelse af de eksisterende muligheder for fleksibilitet i grundforløbet?

Der rejser sig en række spørgsmål forbundet med tilvejebringelse af statistisk baggrundsmateriale til besvarelse af dette punkt i kommissoriet. Det er således nødvendigt at frembringe nyt statistisk materiale, hvis spørgsmålet skal belyses yderligere, hvilket ikke har vist sig muligt inden for den givne tidshorisont. Hertil kommer, at erhvervsuddannelsesreform 2000 endnu har været virksom i så kort en periode, at udnyttelsesmønstrene ikke er fuldt udkrystalliserede til brug for statistisk behandling.

I det materiale, der har været tilgængeligt for gruppen, nævnes vedrørende data om fortsætterfrekvens følgende:

”Man skal være opmærksom på, at 1999/2000 var et forsøgsår, og at det derfor primært forventes at være fagligt stærke elever, der har valgt grundforløbet i 1999/2000. Endvidere var det primært jyske skoler, der valgte at have forsøg i 1999/2000, mens der fra 1. halvår 2000 var forsøg på ca. 90% af skolerne.”

Gruppen ønsker imidlertid at signalere nogle tendenser og synspunkter til udvalget:

En måde at skabe et billede af fleksibilitet i grundforløbet er at vurdere, hvor længe eleverne befinder sig i grundforløbet. Det har ikke været muligt at skaffe data om, hvor længe eleverne gennemsnitligt har været om at nå målene i grundforløbet og få udstedt et grundforløbsbevis for så vidt angår indgangen Teknologi og kommunikation. Ugeforbruget for elever i grundforløbet på indgangen teknologi og kommunikation var således hhv. 24,0 uger i 1999, 23,0 uger i 2000 og 21,1 uger i 2001. Dette er et signal om den gennemsnitlige tid, det tager for at opnå et bevis for grundforløbet Teknologi og kommunikation. Det gennemsnitlige ugeforbrug er faldet med ca. 3 uger fra 1999 til 2001. Der er flere mulige forklaringer på denne udvikling, f.eks.:

1. Større frafald
2. Flere elever på adgangsbegrænsede uddannelser
3. Kortere uddannelsestid på grundforløb for elever der fuldfører.

Med til billedet hører også, at fortsætterfrekvensen efter 3. tælleperiode i grundforløbet Teknologi og kommunikation er større for elever optaget i 3. og 4. kvartal end i 1. og 2. kvartal. Der optages tilsyneladende flere afklarede elever i 3. og 4. kvartal. Desuden at fortsætterfrekvensen for alle perioder for grundforløbet Teknologi og kommunikation er højere end for de andre indgange. Det skyldes bl.a., at de uddannelsesrettede områdefag i digital media og mediegrafiker er på 25 uger.

Teknikergruppen har følgende synspunkter til ovenstående:

- Elever der umiddelbart efter afslutningen af grundskolen vælger at begynde i et grundforløb synes at være mere afklarede, end elever der begynder senere.
- Elever der begynder et grundforløb i 1. og 2. kvartal synes bl.a. at være elever der vælger om, har været ude af uddannelsessystemet i en periode eller er faldet fra en anden uddannelse.
- Elever der kommer umiddelbart fra grundskolen med en afsluttet eksamen synes at være mere indstillet på fortsat uddannelse, end dem som ikke afslutter med en eksamen.

Opsummering

Teknikergruppen har konstateret, at de rammer, der pt. er for længden af grundforløb i indgangen Teknologi og kommunikation på mellem 20 og 60 uger langt fra synes at blive udnyttet. Der er altså mulighed for – inden for de nuværende lovgivningsmæssige og økonomiske rammer - at forlænge grundforløbet for den enkelte elev, hvis det kan konstateres, at grundforløbet ikke er gennemført med en tilfredsstillende kvalitet.

Ad. 3.2 Hvilke konsekvenser har det, at der i den gældende lovgivning er tale om en obligatorisk del og en valgfri del af grundforløbet set ift. formålet med grundforløbet?

En erhvervsuddannelse består af et grundforløb og et hovedforløb, jf. lov om erhvervsuddannelser §12. Grundforløbet er på 10 til 60 uger og består af en obligatorisk del og en valgfri del. Af grundforløbsbekendtgørelsen fremgår hvilke elementer, der indgår i den obligatoriske del og den valgfri del af grundforløbet.

Den obligatoriske del af grundforløbet omfatter de uddannelsesmål, der er fastlagt i uddannelsesbekendtgørelserne, og som skal erhverves for at kunne påbegynde et hovedforløb. Den valgfri del af grundforløbet skal understøtte tilegnelsen af de faglige kundskaber, der er nødvendige for at opnå de obligatoriske uddannelsesmål i grundforløbet eller give supplerende kompetencer i grundforløbet. Der er bestemmelser om, at dele af den valgfri undervisning skal være i begrænset omfang, samt at den valgfri undervisning i videst muligt omfang gennemføres i sammenhæng med den obligatoriske undervisning.

Der er i lovtæksten og i bemærkningerne angivet ugetal, som tager udgangspunkt i den obligatoriske del af grundforløbet og ikke angivet eksempler på elever, der får forlænget grundforløbet. Dette ugetal er både hos faglige udvalg, lokale uddannelsesudvalg, virksomheder, skoler og elever (og deres forældre) blevet betragtet som det normale med den konsekvens, at det er unormalt at forlænge.

På teknikergruppens møder er fremført følgende synspunkter vedr. grundforløbet, som er sammensat af en obligatorisk del og en valgfri del set ift. formålet med grundforløbet:

- Grundforløbets varighed skal fastsættes - og bør betragtes som obligatorisk - for den enkelte elev som den tid, eleven vil være om at opnå de obligatoriske mål og ikke som en standardvarighed.
- Som grundforløbene er udfoldet i dag, er det ikke alle elever, der udfordres tilstrækkeligt på deres valg ift. deres forudsætninger.
- En del elever, der påbegynder et grundforløb, er rimeligt afklarede. Dele af grundforløbet kan for disse elever virke som spild af tid.
- De faglige udvalg og lokale uddannelsesudvalg er medansvarlige for, at virksomhederne ser kritisk på elever med mere end 20 ugers grundforløb.
- Grundforløbene skal planlægges i samarbejde med lokale uddannelsesudvalg for grundforløbene.
- Skolerne skal samarbejde med andre skoler om grundforløbene for at forbedre kvaliteten.
- Skolerne skal tilbyde elever uddannelsesmæssige udfordringer, også selv om de kommer med et højere adgangsniveau. Det er derfor vigtigt, at der sker en merit-/kompetenceafklaring før starten på grundforløbet og en efterfølgende opfølgning i form af en individuel uddannelsesplan, der giver den enkelte elev uddannelsesmæssige udfordringer
- De ambitiøse intentioner bag grundforløbet om fleksibilitet ift. faglig kvalificering, vejledning, afklaring mv. har vist sig at skabe problemer for skolerne, når det kommer til den praktiske tilrettelæggelse af undervisningen.
- For elever med uddannelsesaftale er grundforløbet på 20 uger, ellers giver det problemer med praktikvirksomhederne. Forlængelser og afkorting af grundforløbet skal dokumenteres via elevens uddannelsesplan og skal aftales mellem elev, skole og virksomhed.

Opsummering:

Konsekvensen af opdelingen i obligatorisk og valgfri del af grundforløbet i lovgivningen har vist sig at være, at den er blevet taget for bogstaveligt og unuanceret i praksis. De i lovteksten og i bemærkningerne angivne ugetal, som tager udgangspunkt i den obligatoriske del af grundforløbet, er både hos faglige udvalg, lokale uddannelsesudvalg, virksomheder, skoler og elever (og deres forældre) blevet betragtet som det normale med den konsekvens, at det er unormalt at forlænge og forkorte. Der må derfor gøres en stor informationsindsats af alle involverede parter med det mål at sikre, at varigheden af grundforløbet fremover fastsættes – og betragtes som obligatorisk - for den enkelte elev mht. den tid, det vil tage at opnå de stillede mål og ikke som en gennemsnitlig 'normal-tidsfastsættelse'. Elevens uddannelsesplan skal fastlægges så tidligt som muligt i uddannelsesforløbet. Der skal med andre ord fokuseres mere på den enkelte elevs forudsætninger, så den enkelte elev får uddannelsesmæssige udfordringer, der svarer hertil. Dette har sammenhæng med en anbefaling om, at skolerne bør planlægge undervisningen i samarbejde med det lokale uddannelsesudvalg og samarbejde med andre skoler om udvikling, kvalitetssikring og højne det faglige niveau.

4. Påbygning

4.1 Der ønskes en status på mulighederne for påbygning i end, berunder en redegørelse for det nærmere indhold i punktet: "Studierettet påbygning i erhvervsuddannelserne" i regeringens handlingsplan "Bedre uddannelser".

Mulighederne (status) for påbygning i erhvervsuddannelserne i dag knytter sig til:

- Valg af højere niveau i grundfag for elever med merit
- Valg af 'anden undervisning' for elever med merit
- Valgfag i uddannelsernes obligatoriske del i hovedforløbet
- De valgfrie dele af grundforløbet
- Ekstra skoleundervisning i hovedforløbet, jf. hovedbekendtgørelsens § 15
- Erhvervsrettet påbygning
- Studierettet påbygning
- Ekstra erhvervsgymnasial skoleundervisning i op til 1½ år efter opnået erhvervskompetence.

I handlingsplanen *Bedre Uddannelser* indgår, at den fuldt kompetencegivende påbygning til erhvervsuddannelserne skal kunne opnås ikke alene via bedre merit for realkompetence til hhx og htx, men også gennem en ny, selvstændig påbygningseksamen, der i omfang svarer til hf.

Undervisningsministeren har nu besluttet at afgive en samlet redegørelse om de gymnasiale uddannelser til Folketinget i februar 2003. I redegørelsen ventes bl.a. at indgå planer for hf og en påbygningseksamen. De fremtidige krav til en eksamen, der kan give grundlag for almen studiekompetence, og rammerne for gymnasial supplerings forventes ændret i konsekvens af ministerens redegørelse.

Som et konkret eksempel, på hvordan skolerne arbejder med mulighederne for erhvervsrettet påbygning, henvises til bilag. Heraf fremgår skolernes nuværende samarbejde om valgfri specialefag/erhvervsrettet påbygning. Flere og flere skoler og virksomheder bliver opmærksomme på de muligheder, der ligger i påbygning af erhvervsrettede kompetencer i op til 4 uger i hovedforløbet.

Rammegruppen har kort berørt de ovenstående elementer for påbygning i erhvervsuddannelserne. Der er enighed i rammegruppen om, at man endnu ikke har set de eksisterende muligheder for påbygning fuldt udfoldet, og at der ikke stilles nye uddannelseskra v gennem anvendelse af påbygning. Der er forventninger om, at elever og virksomheder bliver mere opmærksomme på mulighederne og efterfølgende i større omfang end i dag vil benytte sig af mulighederne for påbygning. Rammegruppen udtrykte en vis bekymring for, om den studierettede påbygning ville kunne leve op til niveauet i de erhvervsgymnasiale uddannelser på baggrund af den ovenfor skitserede model.

Opsummering:

Rammegruppen ser positivt på påbygning i de tekniske erhvervsuddannelser. For den erhvervsrettede påbygning ser arbejdsgruppen gode muligheder for, at både elever og virksomheder vil bruge denne uddannelsesmulighed i større omfang fremover, både når det gælder grundfag og erhvervsrettede fag, som understøtter arbejdsrelevante funktioner. For den studierettede påbygning afventer man en reform af de gymnasiale uddannelser, før mulighederne mht. studierettet påbygning kan beskrives og gennemføres.

Udnyttelse af vekselluddannelsesprincippet (vekselgruppen)

5. Strukturel fleksibilitet

1. *Strukturel fleksibilitet* i rammerne for uddannelserne.

Hvilken spredning er der i dag i de 89 tekniske eud, her målt i uddannelseslængde (hele uddannelsen, skoledelen for sig og praktikkdelen for sig)?

Hvilken spændvidde ift. fagligt niveau(dybde/spidskompetence) og bredde findes der i de eksisterende delkompetencer? Der angives eksempler, der illustrer spændvidden.

Hvilke rammer er der for de faglige udvalgs muligheder for at fastlægge indholdet i skole- og praktikforløb i uddannelserne?

I hvilken udstrækning kan opfølgningen på de merkantile anbefalinger bidrage til større muligheder for strukturel fleksibilitet? og i forlængelse heraf:

Hvilke perspektiver vil det i givet fald have for sammenhængen mellem ungdoms-/grunduddannelsen og det livslange læringsperspektiv?

5.1 Uddannelsernes spredning i uddannelseslængde

Ad. 5.1 Hvilken spredning er der i dag i de 89 tekniske eud, her målt i uddannelseslængde (bele uddannelsen, skoledelen for sig og praktikkdelen for sig)?

Til belysning af dette spørgsmål er udarbejdet 3 oversigter:

1. En oversigt, der viser spredningen i de 89 tekniske eud mht. skoledelen, praktikkdelen og uddannelsens samlede længde.
2. En oversigt, der viser udvalgte eksempler på den korteste og længste uddannelse i indgangen, se figur 2.

Uddannelse	Speciale	Varighed skole	Varighed virksomhed	Samlet varighed*
Teknologi og kommunikation				
Data- og kommunikation	Datafagtekniker	75 uger	185 uger	5 år (260)
Industrioperatør	Industrioperatør	38 uger	66 uger	2 år (104)
Bygge og anlæg				
Vvs-uddannelsen	Vvs- og energimontør	60 uger	148 uger	4 år (208)
Tagdækker	Tagdækker	35 uger	95 uger	min. 2½ år (130)
Håndværk og teknik				
Industriteknikeruddannelsen	Industritekniker - produktion	70 uger	216 uger	5½ år (286)
Smed	Svejsler	35 uger	95 uger	2½ år (130)

Jord til bord				
Gastronom	Kok	50 uger	158 uger	4 år (208)
Tjener	Juniortjener	30 uger	48 uger	1½ år (78)
Mekanik, transport og logistik				
Flymekaniker	Flymekaniker	85 uger	149 uger	4½ år (234)
Chauffør	Godschauffør	50 uger	106 uger	3 år (156)
Service				
Optometrist	Optometrist	100 uger	134 uger	4½ år (234)
Hospitalsteknisk assistent	Audiologiassistent	45 uger	85 uger	2½ år (130)

Figur 2. Udvalgte eksempler på korteste og længste uddannelse i hver af de tekniske indgange.

* 1 år = 52 uger inkl. ferie, feriefri dage og helligdage (samlet antal uger i alt i uddannelsen)

Her kunne vekslergruppen konstatere, at udviklingen inden for uddannelserne mht. længde og sammensætning er meget forskellig og ofte er historisk og branchemæssigt betinget.

3. En oversigt over forskelle i udnyttelsen af rammerne for de 4 uddannelser mht. specialefag og valgfag, se figur 3.

Uddannelse/speciale	Hovedforløb	Antal uger	Antal uger i henhold til lovens fordeling	Bemærkninger	
Elektronik og svagstrøm					
	Elektronikfagtekniker	Specialefag	9	10	De to specialer kan vælge mellem 13 valgfri specialefag.
		Valgfri specialefag	1		
	Valgfag	7	10		
Radio-tv-fagtekniker	Specialefag	9	10		
	Valgfri specialefag	1			
	Valgfag	7	10		

Uddannelse/speciale	Hovedforløb	Antal uger	Antal uger i henhold til lovens fordeling	Bemærkninger	
Automatik og proces					
	Automatikfagtekniker	Specialefag	11	10	De to specialer kan vælge mellem 10 valgfri specialefag. Det skal bemærkes, at elever der har praktikaftale i elevatorbranchen, har derudover 5 ugers specialefag i særlig tilrettelagt skoleperiode.
		Valgfri specialefag	2		
	Valgfag	7	10		
Elektrofagtekniker	Specialefag	9,5	8,3		
	Valgfri specialefag	2			
	Valgfag	5	8,3		

Uddannelse/speciale	Hovedforløb	Antal uger	Antal uger	Bemærkninger
---------------------	-------------	------------	------------	--------------

Data og kommunikation			i henhold til lovens fordeling	
Datafagtekniker	Specialefag	21	12,5	Her er de valgfri specialefag angivet for de enkelte specialer.
	Valgfri specialefag	3		
	Valgfag	9	12,5	
IT-supporter (delkompetence på datafagtekniker)	Specialefag	7	7,5	Datafagtekniker: under udarbejdelse IT-supporter: 0 valgfri specialefag
	Valgfri specialefag	0		
	Valgfag	4	7,5	
Kontorservicefagtekniker	Specialefag	12	10	Kontorservicefagtekniker: 5 valgfri specialefag
	Valgfri specialefag	3		
	Valgfag	7	10	
Telefagtekniker	Specialefag	12	10	Telefagtekniker: 5 valgfri specialefag
	Valgfri specialefag	3		
	Valgfag	7	10	

Uddannelse/speciale	Hovedforløb	Antal uger	Antal uger i henhold til lovens fordeling	Bemærkninger
Elektriker				
Lys- og energiteknik	Specialefag	9	9,2	Her er de valgfri specialefag angivet for de enkelte specialer, der er dog to fag, der kan vælges af alle specialer.
	Valgfri specialefag	1		
	Valgfag	6	9,2	
Styrings- og reguleringsteknik	Specialefag	10	10	Lys- og energiteknik: 6 valgfri specialefag Styrings- og reguleringsteknik: 12 valgfri specialefag
	Valgfri specialefag	1		
	Valgfag	7	10	
Kommunikations- og sikringsteknik	Specialefag	11,5	10	Kommunikations- og sikringsteknik: 12 valgfri specialefag
	Valgfri specialefag	1		
	Valgfag	7	10	

Figur 3. Fordeling mellem bundne specialefag og valgfri specialefag samt valgfag i uddannelserne til elektronik og svagstrøm, automatik og proces, data og kommunikation samt elektriker.

Det fremgår af ovenstående oversigt, at de muligheder, der er for fleksibilitet i specialefagsdelen af uddannelserne, ikke er udtømt. Det er en meget lille del af specialefagene, der er valgt som valgfri specialefag. Endvidere ses en stor variation uddannelserne imellem mht. specialefagernes andel af den samlede uddannelsestid i skoledelen, spændende fra f.eks. elektronikfagtekniker med 10 uger ift. lovens 10 uger og til datafagteknikeruddannelsen med 24 uger ift. lovens 12,5 uger.

Følgende synspunkter har været fremme på møderne:

- Der er mange grundlæggende elementer/kompetencer, der skal opnås i specialerne i de 4 uddannelser – derfor mange bundne specialefag
- Der er mulighed for øget fleksibilitet i specialefagsdelen, dels udgør den for tre af de fire uddannelser en større del end 1/6, men det er alligevel synspunktet, at specialefagsdelen er for lille, dels vil en større frihedsgrad mht. til valg af specialefag give en større fleksibilitet for elever og virksomheder.

Opsummering

Samlet set viser opgørelserne, at der er store forskelle mellem uddannelserne i udnyttelsen af rammerne. Behovet for endnu større fleksibilitet i de 4 uddannelser vil kunne imødekommes ved at løsne den gældende faste brøkfordeling for fagsammensætningen, jf. lovens § 24.

5.2 Delkompetencernes spændvidde – i fagligt niveau og bredde

Ad 5.2 Hvilken spændvidde ift. fagligt niveau (dybde/spidskompetence) og bredde findes der i de eksisterende delkompetencer? Der angives eksempler, der illustrerer spændvidden.

Som loven er udformet i dag, er der mulighed for delkompetenceforløb i de tekniske erhvervsuddannelser. Der er iht. loven to forskellige former for delkompetenceforløb:

1. Et regelfastsat delkompetenceforløb beskrevet i uddannelsesbekendtgørelsen for den enkelte uddannelse, jf. § 15, stk. 2.
2. Et individuelt delkompetenceforløb, hvor skolen med godkendelse fra det faglige udvalg kan tilrettelægge forløb af mindst 2 års varighed, der omfatter dele af en eller flere erhvervsuddannelser, hvis eleven ikke kan antages at kunne opnå en afsluttet uddannelse, herunder uddannelse efter § 15, stk. 2.

For elever, der tager uddannelsesforløbet i henhold til § 15, stk. 2 eller 3, skal der være mulighed for senere at kunne genoptage uddannelsen mhp. fuld kompetence efter reglerne for uddannelsen.

Som grundlag for besvarelsen af spørgsmålet er udarbejdet en beskrivelse af en række delkompetencer, der illustrerer spændvidden.

Det fremgår af bilag nr. 8, at de regelfastsatte delkompetenceforløbs faglige niveau er rimeligt ens, mens deres bredde er mere forskellig.

Når man ser på delkompetenceforløbenes faglige niveau mht. dybde/spidskompetence, er slutniveauet for de beskrevne delkompetencer på rutineniveau. På dette niveau kan eleven planlægge, gennemføre eller løse en arbejdsopgave alene eller i samarbejde med andre.

Når vi ser på delkompetenceforløbenes bredde, er der en vis forskel. F.eks. er forløbet til IT-supporter bredt og generelt med mange forskellige kompetencer, hvorimod forløbet til scene- og udstillingsmedhjælper er mere smalt og afgrænset i sit virkefelt.

I arbejdet med fornyelse af de merkantile uddannelser indgår en påstigningsmodel, som en af anbefalingerne. Her gives der mulighed for påstigning, dvs. mulighed for at ”stige på” flere kompetencegivende trin frem mod højeste eud-niveau i uddannelsen. Denne model har visse principielle lighedspunkter med modellen for delkompetenceforløb i de tekniske erhvervsuddannelser. Det betones, at påstigningstrinnet skal være erhvervskompetencegivende. De merkantile uddannelsers lange grundforløb kan siges at understøtte muligheden for at etablere et trindelt hovedforløb. De merkantile uddannelser har også haft et betydeligt frafaldsproblem, som betyder, at mange unge forlader uddannelserne uden at have opnået erhvervskompetence. Påstigning giver eleven et ekstra incitament til at vende tilbage og fuldføre højeste eud-niveau. Endelig ses en vis sammenhæng mellem ønsket om at etablere højere faglige niveauer på visse merkantile uddannelser, og det at give eleverne mulighed for gradvist at nå de høje slutmål med baggrund i en større erhvervs erfaring. Påstigningsmodellen indgår dermed som det andet væsentlige element i et livslang læringsperspektiv. Det andet element heri er realkompetencevurdering.

Følgende synspunkter har været fremme på møderne:

- Delkompetenceforløb er ikke interessante – hverken uddannelsesmæssigt eller beskæftigelsesmæssigt – der er behov for uddannelsesforløb, der har en selvstændig jobprofil, og som afsluttes med en prøve. Uddannelsesforløbet til IT-supporter er under ændring til at kunne udgøre et uddannelsestrin, som udgør et trin frem mod højeste eud-niveau.

Opsummering:

For de regelfastsatte delkompetenceforløb er spændvidden ift. det faglige niveau nogenlunde ens, slutniveauet er på rutineniveau. På dette niveau kan eleven planlægge, gennemføre og løse en arbejdsopgave alene eller i samarbejde med andre. For delkompetenceforløbets bredde er der en variation lige fra et meget bredt og generelt forløb med mange forskellige kompetencer til mere smalle og afgrænsede forløb. For delkompetenceforløb er det vigtigt, at der er et behov for uddannelsesforløbet på arbejdsmarkedet – at det fører til beskæftigelse. Samtidig er det vigtigt for delkompetenceforløb, at de fremstår med en klar jobprofil. Der findes andre uddannelser inden for det tekniske område, hvor en sådan model allerede er virksom eller kunne blive aktuel.

5.3 De faglige udvalgs rammer

Ad. 5.3 Hvilke rammer er der for de faglige udvalgs muligheder for at fastlægge indholdet i skole- og praktikforløb i uddannelserne?

Det er undervisningsministeren, der fastsætter regler om de enkelte erhvervsuddannelser, jf., § 4, stk. 2 i lov om erhvervsuddannelser. Reglerne fastsættes efter de faglige udvalgs bestemmelser, hvis dette følger af lovens § 38. I henhold til lovens § 38, stk. 1, bestemmer de faglige udvalg for de enkelte godkendte uddannelser indholdet i regler om:

1. Varighed og struktur, herunder fordeling på skoleundervisning og praktikuddannelse
2. Uddannelsens mål

3. Eventuelle øvrige rammer for undervisningens indhold, herunder eventuelle niveauekrav
4. Bedømmelsesplan f.s.v.a. områdefag og specialefag
5. Praktikuddannelsen
6. Uddannelsens tilknytning til en eller flere fællesindgange.

Det er undervisningsministeren, der fastsætter reglerne om de enkelte uddannelser i overensstemmelse med de faglige udvalgs bestemmelse, når reglerne lovligt kan fastsættes, jf. § 38, stk. 2. Indholdet skal ligge inden for lovgivningens rammer, herunder inden for de bekendtgørelser, der er udstedt iht. lovens § 4, stk. 1.

Skolerne skal i samarbejde med de lokale uddannelsesudvalg fastlægge skoleundervisningens nærmere indhold efter reglerne om de enkelte uddannelser, jf. erhvervsuddannelseslovens § 39. Undervisningens indhold fastlægges i en lokal undervisningsplan, jf. hovedbekendtgørelsens § 27, stk. 1.

Undervisningsplanen kan indeholde bestemmelser om, at dele af undervisningen kan foregå i virksomheder, jf. hovedbekendtgørelsens § 27, stk. 4.

Ved *virksomhedsforlagt skoleundervisning* skal undervisningen foregå på grundlag af en aftale mellem skolen og virksomheden, jf. erhvervsuddannelseslovens § 2, stk. 2. Undervisningen vil foregå på skolens vegne og på skolens ansvar.

Lovgivningsmæssigt er der ikke noget til hinder for, at undervisningen kan foregå i den virksomhed, som en elev har indgået uddannelsesaftale med, men da der er tale om skoleundervisning, må eleven ikke udføre produktivt arbejde e.l. til gavn for virksomheden. (Praktikvirksomheden vil ikke være berettiget til lønrefusion fra AER, hvis eleven udfører produktivt arbejde som led i skoleophold af et omfang svarende til den udbetalte løn, jf. § 4, stk. 2. i lov om Arbejdsgivernes Elevrefusion. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis eleven fritages for dele af skoleundervisningen under forudsætning af, at denne modtager oplæring/undervisning i praktikvirksomheden).

Virksomhedsforlagt skoleundervisning kan f.eks. anvendes, hvor skolen mangler bestemte faciliteter for at opfylde målene for undervisningen eller ikke har ansatte, der kan varetage specifikke undervisningsopgaver.

Godkendelsen af en praktikvirksomhed kan være betinget af, at eleven modtager supplerende skolepraktik, jf. § 5, stk. 3 i bekendtgørelse om de faglige udvalgs behandling af sager om godkendelse af virksomheder som praktiksteder for elever i erhvervsuddannelser. Supplerende skolepraktik kan således anvendes på tilsvarende måde som udstationering i en anden virksomhed og som alternativ til optagelse i skolepraktik. Skolen kan give den supplerende skolepraktik, jf. erhvervsuddannelseslovens § 66 d, stk. 3. Det er i øvrigt en betingelse, at eleven opfylder betingelserne i lovens § 66 a (egnethed).

Indholdet af den supplerende skolepraktik vil afhænge af, hvad godkendelsen af virksomheden er betinget af, og hvad virksomheden og skolen nærmere aftaler i overensstemmelse hermed. Der kan f.eks. være tale om, at praktikvirksomheden mangler enkelte maskiner, værktøjer eller arbejdsfunktioner for at kunne dække et helt uddannelsesforløb. Skolepraktikken kan omfatte en del af en eller flere praktikperioder eller om hele praktikperioder.

Praktikvirksomheden er ansvarlig både juridisk, økonomisk og uddannelsesmæssigt under hele uddannelsesforløbet, og altså også når eleven modtager supplerende skolepraktik. Eleven vil således være berettiget til løn fra virksomheden under den supplerende skolepraktik. Virksomheden vil være berettiget til lønrefusion fra AER, jf. erhvervsuddannelseslovens § 66 k, stk. 2. Skolen vil være berettiget til tilskud for eleven, jf. lovens § 19 b, stk. 1.

Følgende synspunkter har været fremme på møderne:

- Der er forskelligt behov og ligeledes traditioner for de faglige udvalgs styring af progressionen i målopfyldelsen. Der er blandt de 4 uddannelsers faglige udvalg ønsker om dels at kunne fastlægge mål for de enkelte skoleperioders område- og specialefag, dels at kunne beskrive mål for fagligt brede projektføløb, som indeholder kombinationer af fag på tværs af kendte fagsammensætninger
- Det er skolens ansvar at tilrettelægge undervisningen, så det er synligt for eleverne, at der skal anvendes en fuld 37 timers ugentlig arbejdsindsats i arbejdet med stoffet, uanset undervisningsformen er e-learning, fjernundervisning, projektarbejde traditionel holdundervisning mv., uafhængig af om fysisk tilstedeværelse på skolen er nødvendig. Det skal fremgå af den lokale undervisningsplan, hvordan undervisningen tilrettelægges, gennemføres og evalueres.
- Eleverne ønsker timestyring i stedet for den nuværende ugestyring af undervisningstiden.
- For de uddannelser, der indgår i kommissoriet, er det vigtigt, at projektarbejde indgår i uddannelsen. Åbne læringsmiljøer er vigtige for udfoldelse af de forskellige pædagogiske metoder, der tages i anvendelse. Dog skal projektarbejde, der f.eks. gennemføres i åbne læringscentre (OLC), tilgodese samme krav til lærerkvalifikationer som anden undervisning.
- Mulighederne for en mere fleksibel anvendelse af hhv. virksomhedsforlagt skoleundervisning og supplerende skolepraktik, vil også kunne understøtte udviklingen af vekseluddannelsesprincippet og sikre kvaliteten i uddannelserne.
- Lærernes overenskomst er blevet nævnt som en barriere for udfoldningen af en hensigtsmæssig undervisning. Konkrete eksempler herpå søges oplyst.

Opsummering

De faglige udvalgs muligheder for at fastlægge indholdet i skole- og praktikforløb omfatter primært uddannelsernes struktur, varighed, mål, indhold og bedømmelse. De faglige udvalg har således vide beføjelser til at sikre, at uddannelserne er i samsvar med virksomhedernes kompetencebehov og de unges krav på en udviklende ungdomsuddannelse. Der er i forbindelse hermed anledning til at forbedre samspillet i den komplekse kvalitetsudviklingsproces, der pågår mellem institutioner, virksomheder, lokale uddannelsesudvalg, faglige udvalg, Erhvervsuddannelsesrådet og Undervisningsministeriet. Kvalitetsudvikling både i skole og i praktik skal sikres. Det anbefales at få kvalificeret læringstiden på skolen og i praktikuddannelsen, dels ved at udfolde reformens intentioner og anvende de muligheder, der er for bl.a. åbne læringsmiljøer, virksomhedsforlagt undervisning og supplerende skolepraktik, og dels ved at sørge for lærertilstedeværelse, uanset om det er klasseundervisning, projekter, gruppearbejder mv.

5.4 og 5.5 De merkantile anbefalinger

Ad. 5.4 I hvilken udstrækning kan opfølgningen på de merkantile anbefalinger bidrage til større muligheder for strukturel fleksibilitet? og i forlængelse heraf:

Ad. 5.5 Hvilke perspektiver vil det i givet fald have for sammenhængen mellem ungdoms-/grunduddannelsen og det livslange læringsperspektiv?

I det nyligt afsluttede arbejde med rapporten om forslag til fornyelse af de merkantile erhvervsuddannelser er der kommet en række anbefalinger, som ligger helt på linie med de tanker, der er kommet frem i udvalgsarbejdet med de tekniske erhvervsuddannelser.

De anbefalinger, der er fremkommet i det merkantile arbejde, vil i høj grad kunne anvendes inden for de tekniske erhvervsuddannelser, herunder de 4 uddannelser, der er i fokus i dette arbejde. Dog skal man være opmærksom på de forskellige kulturer og traditioner inden for de forskellige uddannelser og brancher.

Vekselgruppen ser positivt på de merkantile anbefalinger. Elementer fra de merkantile anbefalinger er indarbejdet i flere af de temaer, som det tekniske udvalgsarbejde ser på. Det hilses derfor velkomment, at der er så stor overensstemmelse mellem synspunkterne inden for de tekniske og de merkantile erhvervsuddannelser. Det er også med til at øge fleksibiliteten og fjerne barrierer i det samlede erhvervsuddannelsesbillede.

De merkantile anbefalinger vil kunne bidrage til:

- Større fleksibilitet for fordeling af skoleundervisningen mellem grund- og hovedforløbet.
- At fjerne den faste fagsammensætning og i stedet for lægge op til at der for hver uddannelse foretages en afvejning af, hvordan fagsammensætningen skal se ud. Dog skal det fortsat være således, at der ikke ændres på de forudsætninger, der lægges til grund i lovens § 1, stk. 2 og § 15, hvori ungdomsuddannelsernes bredde defineres.
- At der gives mulighed for påstigning dvs. mulighed for flere erhvervskompetencegivende trin frem mod højeste eud-niveau (denne mulighed findes allerede i de tekniske eud, jf. § 15, stk. 2 og 3). Det anbefales, at man ophæver begrænsningen: ”hvis eleven ikke antages at kunne opnå afsluttet uddannelse”, herved betones elevens muligheder frem for elevens manglende evne. Desuden banes vejen for at sammensætte forløb på tværs af eksisterende uddannelser i takt med udviklingen i erhvervslivet og ændringer i erhvervsstrukturen.
- At uddannelsesplanen for den enkelte elev skal tage udgangspunkt i en konkret vurdering af elevens forudgående uddannelse og eventuel beskæftigelse, altså er der tale om en realkompetencevurdering gennem hele uddannelsen og ikke kun en meritgivning på grundlag af eksamenspapirer. Det skal endvidere skabe grundlaget for fortsat efter- og videreuddannelse.

Givet en øget fleksibilitet i grunduddannelserne finder teknikerguppen det helt centralt, at eleven kan se perspektivet i det livslange læringsforløb med efter- og videreuddannelse, jævnfør teksten i

udvalgskommissoriet om baggrunden for udvalgsarbejdet ('forandringshastigheden medfører langt større behov for løbende ajourføring og udvikling af kompetencer hos den enkelte').

Det er meget afgørende, at eleven udstyres med færdigheder og metoder, der understøtter tilegnelsen af ny viden (lære at lære) samt redskaber til håndtering af denne viden i forbindelse med arbejde og uddannelse. Og motivationen, som er drivkraften for eleven til fortsat efter- og videreuddannelse, skal sikres ved tilstedeværelsen af relevante uddannelses tilbud, som retter sig mod den enkelte og virksomhedernes behov.

Det livslange læringsperspektiv kan både være horisontalt og vertikalt. Hermed menes, at der i det livslange læringsforløb er fortsatte uddannelsesmæssige udfordringer på faglært niveau samtidig med videreuddannelse på kvu og højere niveau for dem, som ønsker det. Den strukturelle fleksibilitet, dvs. korte og lange grunduddannelser med flere erhvervskompetencegivende trin inden for de tekniske erhvervsuddannelser, vil efterfølgende kunne perspektivere efter- og videreuddannelsesudbuddet for den enkelte samtidig med muligheden for fortsat at sætte nye uddannelsesmæssige mål.

Der er gode erfaringer med videre uddannelse ift. opfølgingskurser via amu og supplerende uddannelsesbeviser for faglærte. Denne form for arbejdsrelateret uddannelse er kendt gennem en årrække og giver den enkelte og virksomhederne gode muligheder for uddannelsesmæssig ajourføring og opkvalificering.

For dem, som ønsker uddannelse på højere niveau, findes mulighed for videreuddannelse på kvu eller højere niveau. I forbindelse med videreuddannelse kan der fortsat være vanskeligheder med merit-/realkompetenceafklaring ift. den faglærtes kompetencer.

Følgende synspunkter har været fremme på møderne:

- Eleven skal kunne se mulighederne i fortsat uddannelse efter afsluttet grunduddannelse.
- Det er vigtigt, at det livslange læringsperspektiv ikke kun er vertikalt dvs. videregående uddannelser, men også angiver horisontale uddannelsesmuligheder som f.eks. amu og supplerende uddannelsesbeviser.

Opsummering

Anbefalingerne fra det merkantile udvalgsarbejde falder godt i tråd med de tanker og ideer, der er fremkommet i udvalgsarbejdet med de tekniske erhvervsuddannelser. De nye muligheder for øget strukturel fleksibilitet, som hermed skitseres, giver grundlag for et bredere udbud af erhvervsrettede grunduddannelser – både indholdsmæssigt og tidsmæssigt.

6. Målstyring i stedet for tidsstyring

Ad. 6 Målstyring i stedet for tidsstyring. Hvilke fordele og barrierer vil der være i at omlægge fra tidsstyring til målstyring af uddannelserne (den enkelte elevs læringssevne og hastighed afgør, hvornår en uddannelse kan afsluttes)? Hvilke styringsmetoder/ værktøjer vil i givet fald skulle anvendes?

Teknikergruppen har tolket spørgsmålet som, hvad vil en anderledes vægtning med øget vægt på målstyring og mindre vægt på tidsstyring betyde for uddannelserne og de involverede parter.

Inden for de tekniske erhvervsuddannelser anvendes i dag en kombination af mål- og tidsstyring ifm. beskrivelserne af uddannelsernes struktur og indhold.

I de enkelte uddannelsesbekendtgørelser er der opstillet slutmål for hele uddannelsen og mål for de enkelte fag, der indgår i uddannelsen. Det gælder såvel grundfag, som område- og specialefag. Fagene benyttes dels i de enkelte eud, dels i forbindelse med udbud af enkeltfag under åben uddannelse – og fremover også som element i de kommende amu-kompetencebeskrivelser. Det overordnede mål for det enkelte eud-fag er tillige opsplittet på ét eller flere delmål. Disse delmål går i dag under navnet 'målpinde' og anvendes i Elevplan som den mindste enhed, eleven vurderes på.

For hver uddannelse er der desuden fastsat en varighed, inden for hvilken uddannelsen skal gennemføres. For det enkelte fag er også fastsat en varighed, som anvendes dels som en angivelse af den forventede tid, det tager den 'typiske' elev at nå målene for det pågældende fag, dels til at definere den samlede uddannelsestid og dermed kontraktlængde (summen af varighederne af de enkelte fag og varigheden af praktikperioderne). Fagernes varighed anvendes bl.a. som grundlag for uddannelsestaxametret, der skal udbetales til skolerne for gennemført skoleundervisning.

Med den stigende fokus på, at man – af samfundsøkonomiske og arbejdskraft-forsyningsårsager - ikke skal 'spilde' tid i uddannelsessystemet, er der som en naturlig følge kommet stigende opmærksomhed på spørgsmålet om merit. Merit forstået på den måde, at man ikke skal tvinges til at opnå de samme uddannelsesmæssige mål to gange. Senest er spørgsmålet om realkompetencevurdering sat på dagsordenen, med fokus på hvad eleven kan, og ikke hvad eleven har i form af eksamensbeviser. Med erhvervsuddannelsesreform 2000 er intentionerne klare ift., at eleverne skal have maksimal merit, og at de skal tilbydes anden undervisning i stedet for den 'sparede' tid – enten i form af samme fag på højere niveau eller andre fag, hvor den enkelte har behov for eller ønsker at dygtiggøre sig yderligere. Intentionen bag reformen er ligeledes, at elever skal kunne gå igennem uddannelsesforløb (skoledelene) på forskellig tid, hvis kompetencerne berettiger til det.

Normalt forsøger man at give merit/afkorting på forhånd (det sker i form af studenterforløb, veud, individuelle meritforløb eller gv, hvor det jo er praktikken, der meriteres). Studenterforløb er bl.a. beskrevet i bilag ('Afkortet forløb for studenter'), som er dokumentationen af et 4-årigt forsøg på EUC Midt med målrettet arbejde med en særlig studentermodel med afkorting på 15 måneder af Elektronik- og svagstrømsuddannelsens varighed på normalt 4 år.

Teknikergruppen er enig i, at det skal være et helt klart mål, at *ingen elev skal kede sig, hverken på skole- eller virksomhedsdelene af en teknisk erhvervsuddannelse. Der skal kontinuerligt være udfordringer for alle elevtyper såvel på skolen, som i virksomhederne.* Og i den forbindelse kan det konstateres, at nogle af studenterne i forsøget på EUC Midt – trods den massive afkorting af uddannelsestiden – udtalte, at de kedede sig. Det er dog ikke vurderet, om de konkrete elever rent faktisk ville have kunnet gennemføre uddannelsen endnu hurtigere end de 2 år og 9 måneder.

Ifølge lovens § 59 kan det faglige udvalg, når særlige omstændigheder taler for det, træffe afgørelse om afkortning eller forlængelse af uddannelsestiden. De lovgivningsmæssige rammer for at kunne afkorte uddannelsestiden er dermed til stede. Se under afsnit 5.3 om de faglige udvalgs rammer.

Som det er fremgået af teknikergruppens arbejde, er der adskillige eksempler på afkortning af uddannelsestiden i både skole- og praktiktiden. Men også her har kultur og traditioner i de forskellige fagområder en vis betydning for anvendelsen af denne mulighed. Den evt. manglende anvendelse af muligheden for afkortning af uddannelsestiden, når uddannelsesmålene er nået, er måske mere et spørgsmål om at synliggøre denne fleksibilitet over for elever og virksomheder. Herudover vil det også være sådan, at den øgede fleksibilitet i uddannelsestiden gælder begge veje, dvs. at uddannelsestiden hermed både kan afkortes og forlænges. En øget fokusering på målstyring vil tillige skærpe elev og praktikvirksomheds opmærksomhed på indhold og kvalitet i uddannelsesforløbet og ligeledes øge interessen for graden af målopfyldelse inden for uddannelsens skole- og praktikdel.

Et vigtigt instrument til at styre en evt. målstyring findes i form af elevens uddannelsesplan og uddannelsesbog (evt. elektronisk i Elevplan), hvor skole og virksomhed kan kommunikere om elevens kvalifikationer og udviklingsbehov. Denne kommunikation, herunder om varighed af skole- og praktikdele, skal udbygges og forbedres ifm. øget målstyring.

Med hensyn til styringsmetoder/værktøjer vurderer teknikergruppen, at en øget målstyring i stedet for tidsstyring umiddelbart godt – evt. med tilretninger - kan håndteres inden for rammerne af de nuværende taxameter-/økonomisystemer, der anvendes (CØSA/EASY/SU), så længe der fastsættes den samme maxgrænse for udbetaling af SU og taxameter for den enkelte elev i den konkrete uddannelse, som det kendes i dag.

For skolerne vil en øget udfoldning af målstyring betyde, at intentionerne i erhvervsuddannelsesreform 2000 skal udnyttes meget mere, end det er tilfældet i dag, da der stadig er en høj grad af planlægning ud fra 'hele hold' af elever, der når de samme mål i samme takt, og hvor skolen derved kan planlægge med lærere og lokaler i faste tidsrum etc. Men en del skoler 'øver sig' allerede i dag på dette i grundforløbene, hvor eleverne dels opholder sig i forskelligt antal uger (selv om variationen er begrænset de fleste steder), dels optages løbende med de pædagogiske og planlægningsmæssige udfordringer, det giver.

Følgende synspunkter har været fremme på møderne:

- Større fokus på målstyring vil øge andelen af afklarede elever.
- Hvis eleven opnår sine mål/delmål før den afsatte tid, så vil der også være mulighed for at komme hurtigere igennem ved en afkortning af uddannelsestiden. Nogle faglige udvalg angiver uddannelsestiden som vejledende, hvorfor afkortning af uddannelsestiden ikke er ukendt.
- Eleven får ofte merit ved indgangen til uddannelsen, det sker sjældent længere fremme i uddannelsesforløbet.
- Ved en øget strukturel fleksibilitet med større vægt på målstyring, vil der forekomme både afkortning og forlængelse af uddannelsestiden.

- De faglige udvalg opfordres til at udarbejde flere standardmeritter, herved kan eleven i større omfang end i dag få gavn af en øget målstyring af uddannelserne.

Opsummering

De tekniske erhvervsuddannelser er i dag sammensat af en kombination af mål- og tidsstyring. Fordelen ved en øget anvendelse af målstyring i uddannelserne vil bl.a. være øget fokus på den enkelte elevs personlige uddannelsesplan. Med uddannelsesplanen som udgangspunkt vil andre forhold som f.eks. uddannelsens længde (hurtigere igennem), hurtigere ud på arbejdsmarkedet og uddannelsens indhold og kvalitet også være elementer, der vil få øget opmærksomhed. Nogle af de barrierer, der vil være ved en øget anvendelse af målstyring, kunne f.eks. være usikkerheden ved manglende fast struktur i uddannelsen, manglende fast uddannelsestid samt stigende krav til elever, praktikvirksomheder og skoler ifm. planlægning, gennemførelse og evaluering af uddannelsens skole- og praktikdele. Med erhvervsuddannelsesreform 2000 er der flere styringsinstrumenter, som vil kunne tages i anvendelse ifm. en øget grad af målstyring i uddannelserne. Elevens personlige uddannelsesplan er med til at fastlægge elevens uddannelsesforløb mht. indhold, struktur og tid, og vil derfor være et vigtigt redskab ifm. øget målstyring. Herudover er de administrative systemer allerede i dag egnede til at håndtere en øget målstyring.

Bilag 3

DANSK ARBEJDSGIVERFORENING
Vester Voldgade 113
1790 København V

Forslag til ændringer i Lov om erhvervsuddannelser

Oplæg fra arbejdsgiverrepræsentanterne i Udvalget om fornyelse af vekseluddannelsesprincippet mv. for visse tekniske erhvervsuddannelser (Det Tekniske Udvalg).

1. Behovet for lovændring

1.1 Styrkelse af fleksibilitet og faglighed

Formålet med en revision af eud-lovens bestemmelser er ikke at igangsætte en ny reform af erhvervsuddannelserne.

Formålet er derimod at styrke erhvervsuddannelserne ved at skabe klarere grundlag for, at de faglige udvalg løbende kan tilpasse uddannelserne inden for de enkelte beskæftigelsesområder på baggrund af de skiftende behov på arbejdsmarkedet. Anvendelse af adgangskrav, flere afgangsniveauer, højere slutmål samt differentierede prækvalificerende forløb, jf. nedenfor, kan med andre ord blive en række valgmuligheder, som stilles til de faglige udvalgs rådighed.

Under overskriften Mulighedernes Lov skal eud-loven derfor i højere grad udgøre en rammelov, inden for hvilke de faglige udvalg kan tilrettelægge uddannelserne, så de løbende harmonerer med de forskellige beskæftigelsesområders behov. Der er således ikke tale om en pligt for de faglige udvalg til at etablere adgangskrav, højere slutmål osv., men derimod en mulighed for – over tiden og uafhængigt af andre beskæftigelsesområder – at lave ændringer i uddannelsernes indhold og afvikling. Et fagligt udvalg kan – på grundlag af lovens forøgede valgmuligheder – lave forskellige ”løsninger” på uddannelsesmæssige problemer inden for det beskæftigelsesområde, som det dækker.

1.2 Forankring i de faglige udvalg

Et væsentligt element i eud er at sikre, at uddannelsernes indhold og afvikling til enhver tid er i overensstemmelse med arbejdsmarkedets behov, således at overgangen fra uddannelse til beskæftigelse sker uden problemer på grundlag af landsdækkende kompetencer og standarder.

Udviklingen i retning af, at de faglige udvalg får klare muligheder for at tilrettelægge uddannelserne vil være i god overensstemmelse med dette princip.

Der bør tillige være mulighed for, at elever og virksomheder kan tilrettelægge en del af uddannelsen på grundlag af de ønsker og behov, som de har, jf. nedenfor.

Med afsæt i en styrkelse af de faglige udvalgs muligheder for at kunne tilpasse uddannelserne til de enkelte beskæftigelsesområder bør nednævnte initiativer iværksættes.

2. Forslag om fornyelse af de merkantile erhvervsuddannelser

2.1 Forslag fra Det Merkantile Udvalg

Det Merkantile Udvalgs forslag bør indgå i en revision af eud-loven, således at anbefalingerne kommer til at gælde alle erhvervsuddannelser og ikke bliver en række undtagelsesbestemmelser for så vidt angår de merkantile uddannelser.

Det medfører bl.a., at erhvervsuddannelserne

- kan bestå af korte uddannelser med anerkendt erhvervskompetence, som siden kan suppleres og udbygges frem mod højeste merkantile eud-niveau, der kan rumme elementer ud over det nuværende eud-niveau
- kan opbygges i en ”påstigningsmodel”, det vil sige rummer mulighed for, at eleven kan på stige på forskellige erhvervskompetencegivende trin og dermed sammensætte sin kompetenceprofil efter behov. Højeste erhvervsfaglige niveau giver mindst adgang til kvu-niveau

Endvidere lægges der op til, at

- faglige udvalg kan bestemme, at vekslen mellem skoleundervisning og praktikuddannelse tilrettelægges mere fleksibelt
- faglige udvalg kan bestemme faglige specialer, som kan nås på kortere tid end i dag
- faglige udvalg kan bestemme afgangsniveauer med anerkendt erhvervskompetence, som siden kan suppleres og udbygges frem mod højeste merkantile eud-niveau
- faglige udvalg kan sammensætte hovedforløb, der går på tværs af uddannelser og specialer.

Der henvises i øvrigt til udvalgets samlede anbefaling.

3. Uddannelsernes rammer

3.1. Eud's formål og funktioner

Målet er at udvikle de faglige uddannelser således:

- at arbejdsmarkedets behov for kompetencer afspejler sig klarere i udviklingen af de enkelte uddannelser
- at virksomhederne får mulighed for at rekruttere unge med forskellige forudsætninger, herunder stærke unge til de faglige uddannelser

- at der skabes attraktive tilbud til de unge, der giver en god oplevet kvalitet, stor grad af relevans og dermed et reduceret frafald samt en god overgang mellem uddannelse og beskæftigelse

Udgangspunkt

Uddannelsesreformerne i 1990 og 1999 lagde især vægt på, at erhvervsuddannelserne skulle fungere som ungdomsuddannelser med øget vægt på elevernes almene og personlige kvalifikationer samt på videre uddannelsesmuligheder, mens det erhvervsmæssige sigte blev nedtonet.

Denne udvikling har ikke modsvaret virksomhedernes og de unges forventninger. Erhvervsuddannelserne er i stigende grad kommet under pres – både fra virksomheder, der forventer øget faglighed og fleksibilitet ved gennemførelsen af uddannelserne, og fra de unge, der ikke føler deres forventninger indfriet. Dels opleves skoledelen ikke som væsentligt anderledes end folkeskolen, dels accepterer de unge ikke at skulle beskæftige sig med ting, der ikke umiddelbart giver mening. Denne kritik rettes såvel mod erhvervsskolen som mod virksomhedsoplæringen.

Sigtelinjer for forandring

De faglige udvalg skal inden for sine beskæftigelsesområder have mulighed for at lave erhvervsuddannelser, der

- klarere adskiller vejledning af de uafklarede unge og prækvalificering af de afklarede til et hovedforløb
- styrker vejledningen af de unge
- tager afsæt i afklarede elever, der som udgangspunkt har uddannelsesaftale med en virksomhed
- baserer sig på et fleksibelt vekseluddannelsesprincip, der tager højde for virksomhedernes forskelligartede muligheder og ønsker
- har afsæt i slutmål, der fastsættes med udgangspunkt i arbejdsmarkedets behov
- sætter øget fokus på uddannelsernes jobkvalificerende opgaver – og mindre fokus på det almene og videreuddannelsesrettede
- indrettes efter de unges meget forskellige forudsætninger for og forventninger til en erhvervsuddannelse
- fortsat udvikler det faglige selvstyre (partsstyringen)

3.2. Uddannelsernes slutmål

Erhvervsuddannelsernes slutniveau er i dag defineret af, hvad der praktisk og pædagogisk er muligt at nå på typisk 4 år regnet fra 9. klasses trin. Uddannelsernes slutmål skal ikke fremover være dikteret af dette forhold, men af arbejdsmarkedets behov, således som det vur-

deres af de faglige udvalg.

Sigtelinjer for forandring

En revision af loven skal sikre:

- at slutmål ikke skal begrænses af nuværende bindinger til afsæt i 9. klasse
- at det bliver muligt at fastsætte startforudsætninger, der rækker fra ingen (9. klasse) til helt eller delvist gymnasialt niveau eller teknisk faglige krav, som klart overstiger de nuværende gængse niveauer
- at disse startforudsætninger kan konkretiseres i form af opnåede resultater ved forudgående prøver og eksamener i folkeskole, andre dele af ungdomsuddannelse eller prækvalificerende forløb

3.3. Delkompetence/ specialistmodeller

Udviklingen i teknologianvendelsen og i organiseringsformerne har medført væsentlige ændringer i arbejdstilrettelæggelsen og dermed i, hvordan den enkelte virksomhed kan uddanne lærlinge.

Udgangspunktet er:

- at den nuværende forståelse for, hvad en faglig uddannelse er, er for begrænset i forhold til arbejdsmarkedets behov, og at uddannelsesudviklingen er præget af meget traditionel tænkning
- at virksomhedernes behov inden for de enkelte beskæftigelsesområder udvikler sig forskelligt med det resultat, at erhvervsuddannelsernes struktur, indhold og niveau skal differentieres mere end i dag, således at de faglige udvalg i højere grad kan tilpasse uddannelserne
- at der derfor findes mange arbejdsfunktioner i virksomhederne, som vil kunne uddannelsesdækkes og udgøre en god rekrutteringskanal for virksomheder ved en bredere definition af, hvad en faglig uddannelse kan være

Sigtelinjer for forandring

Der er brug for fleksible rammer, der muliggør

- etablering af uddannelser på tværs af eksisterende uddannelser (faggrænser) i de tilfælde, hvor de faglige udvalg for forskellige beskæftigelsesområder har konstateret et behov herfor. Det kan f.eks. udmøntes i, at der inden for nogle beskæftigelsesområder kan etableres uddannelser på grundlag af uddannelseselementer fra flere forskellige beskæftigelsesområder
- etablering af ”høje og smalle” uddannelser, der helt eller delvist udgør en fuld erhvervsuddannelse samt
- etablering af ”brede og/eller lave erhvervsuddannelser”, der ligeledes kan udgøre en hel eller delvis fuld erhvervsuddannelse

- fastsættelse af uddannelsernes varighed ud fra en vurdering af en realistisk og mulig progression i uddannelsesforløbet

4. Uddannelsernes struktur, indhold og gennemførelse

4.1. Indgang/adgang til en erhvervsuddannelse I dag har alle, der har opfyldt undervisningspligten efter folkeskoleloven, adgang til en erhvervsuddannelse.

Erhvervsuddannelserne består – efter de nuværende regler – af et grundforløb – typisk uden kontrakt – og af et hovedforløb – med kontrakt. Adgang til hovedforløbet har personer, der har gennemført grundforløbet.

Eftersom vægten i grundforløbene ligger på det brede, det almene – og i mindre grad på det prækvalificerende – leverer grundforløbene ikke i tilstrækkelig grad de kvalifikationer, der er nødvendige for gennemførelsen for flere af de faglige uddannelser. De indeholder heller ikke de teknisk-faglige udfordringer, dvs. mødet med faget, der gør det muligt for den unge at vurdere, om et valg er realistisk eller attraktivt. Indledningen til eud skal derfor tillige være et forløb, hvor eleven udfordres på sit valg og på sine evner. Vejlednings-/afklaringsfunktionen skal sikre, at flere unge er afklarede før uddannelsesstart og dermed at færre falder fra.

Sigtelinjer for forandring Udgangspunktet skal være, at en erhvervsuddannelse bygger på en uddannelsesaftale, idet vekseluddannelse mellem skole og praktik fortsat skal være det, som kendetegner eud. Det forudsætter bl.a., at man genindfører praktikadgangsvejen som hovedadgangsvejen til uddannelserne.

Adgang til et hovedforløb bør – ud over tilstedeværelsen af en uddannelsesaftale – bygge på afslutning af et prækvalificerende forløb, som forbereder eleven på den erhvervsuddannelse, som han/hun skal i gang med. Et prækvalificerende forløb kan opbygges som de nuværende grundforløb, men der skal være mulighed for, at de faglige udvalg kan etablere prækvalificerende forløb, der tidligere end i dag implicerer et møde med faget/fagene.

Det har som konsekvens, at

- de nuværende faste rammer for grundforløb oplødes til fordel for en mere individuel og fleksibel prækvalificering til eud-hovedforløb
- de faglige udvalg skal have mulighed for at tilrettelægge forskellige prækvalificerende, modulopbyggede forløb, rettet mod det eud-hovedforløb, som den unge har planer om at påbegynde, eller som er aftalt som en del af uddannelsesaftalen i tilfælde, hvor aftalen omfatter både prækvalificering og hovedforløb
- virksomhederne kan indgå kontrakt med unge, der kommer di-

rekte fra folkeskolen/gymnasiet – og efter behov vælge moduler fra skolernes udbud af prækvalificerende undervisning

- prækvalificerende forløb gennemføres på SU-lignende vilkår, medmindre der er indgået en kontrakt med en virksomhed

4.2. Flexibilitet og individualitet

Eud-loven indeholder i dag faste regler for fagfordelingen i erhvervsuddannelserne. Hver uddannelse er desuden opbygget i en struktur bestående af obligatoriske skoleophold og praktikforløb; arbejdsdelingen mellem skole og praktikvirksomhed er således standardiseret og fastsat i bekendtgørelsen for den pågældende uddannelse.

Sigtelinjer for forandring

Der er brug for muligheder for, at virksomhederne – på grundlag af retningslinjer fastlagt af de faglige udvalg – kan tilrettelægge de enkelte forløb med udgangspunkt i egne og lærlingens interesse og muligheder, og at man således sikrer en prækvalificering, som kan give relevante forudsætninger for, at den unge i samarbejde med virksomheden kan gennemføre en uddannelse med et godt resultat.

Anvendelse af de større muligheder kan ikke gå ud over de rammer og vilkår, som er aftalt i en uddannelsesaftale.

Det betyder, at

- brøkdelsreglen (fordeling af uddannelsen på grundfag, områdefag valgfag m.m.) skal afskaffes, idet styrende for sammensætningen af fagene er behovet på det beskæftigelsesområde, som uddannelsen dækker)
- de faglige udvalg i højere grad frit skal kunne bestemme, på hvilke tidspunkter i uddannelsen (prækvalificerende forløb og hovedforløb) de enkelte fag gennemføres
- det skal være muligt for skole og virksomhed at fastsætte indholdet i skoledelen i det enkelte uddannelsesforløb afpasset efter virksomhedens muligheder for at gennemføre oplæringen og lærlingens evt. særlige forudsætninger og/eller behov, idet det forudsættes, at indholdet nærmere aftales i en uddannelsesaftale

4.3. Målstyring i stedet for tidsstyring

Indførelsen af adgangskrav til hovedforløbene (erhvervsuddannelsesreform 2000) har i realiteten åbnet for en ny uddannelsestænkning – fra fastlagt pensum gennemført over en forud fast tid til kompetencevurdering.

Sigtelinjer for forandring

Disse muligheder skal fastholdes og udfoldes yderligere i den kommende lovgivning.

Det får som konsekvens, at:

- man fremover ikke bør operere med krav om særlige forløbsbeviser, men alene om dokumentation for en række nærmere be-

skrevne kompetencer, på hvilket grundlag det kan afgøres, om en elev er kvalificeret til at påbegynde et hovedforløb

- ingen har derfor nødig at blive på skolen efter det tidspunkt, hvor det ønskede uddannelsesmål er nået, og under hensyn til, hvad uddannelsesaftalen indeholder herom
- virksomheden skal have mulighed for at tegne uddannelseskontrakter, som er kortere hhv. længere end ”standard” inden for retningslinjer fastlagt af de faglige udvalg, idet anvendelse af denne mulighed vil være forskellig fra beskæftigelsesområde til beskæftigelsesområde. Af praktiske – og juridiske – grunde bør disse marginer ikke kunne overskrides
- afslutningstidspunktet for den enkelte lærlings uddannelse vil følge med udgangspunkt i, hvad elev og virksomhed har aftalt i uddannelsesaftalen. Det kan fremover – efter retningslinjer fastlagt af de faglige udvalg – blive den enkelte virksomhed, der skal vurdere lærlingens niveau og indstille pågældende til svendep prøve. I praksis vil der for det store antal lærlinge formentlig ikke blive den store tidsmæssige spredning, idet det forudsættes, at svendep prøven fortsat aflægges på skolen

5. Kvalitet i erhvervsuddannelserne

5.1 Styrkelse af kvaliteten

Større fleksibilitet i struktur, indhold og niveau er som nævnt en målsætning i revisionen af eud-loven.

Sideløbende med denne proces er der behov for at indføre instrumenter i lovgivningen, som sikrer kvaliteten i undervisningen, således som den gennemføres på erhvervsskolerne.

Nogle af de problemer, som eud står overfor, skyldes ikke alene strukturelle forhold, men derimod et fald i uddannelseskvaliteten på institutionerne. Det vil ikke være rigtigt at løse kvalitetsproblemer med struktur- og indholdsforslag.

Sigtelinjer for forandring

På den baggrund bør følgende opstramninger i loven ske:

1. Fastlæggelse af lektionsantal og lektionslængde på et niveau, som sikrer kvaliteten i uddannelserne, og som er afstemt efter branchernes behov
  - Lektionsantallet bør modsvare den arbejdsforpligtelse, som eleven har i praktikvirksomheden. Det betyder, at ”lærerfri undervisning” ikke skal kunne finde sted. Udgangspunktet er, at lektionsantallet er 37 lektioner pr. uge svarende til de vilkår, som danner grundlag for uddannelsesaftalen.
  - Alternativt bør uddannelserne sammensættes og evt. afkortes således, at elevens arbejdsforpligtelse på skolen modsvare den, som eleven har i virksomheden, idet faldet i lektionsan-

tallet kan tages som dokumentation for, at de faglige mål på skolen ved en bedre udnyttelse kan nås med kortere skoleperioder.

2. Udvikling af tilstrækkelige lærerkvalifikationer på institutionerne
  - Der etableres et særskilt uddannelsestaxameter. Godkendelse af udbud sammenkædes med dokumentation af lærerkvalifikationer. Der skal være mere åbenhed om efteruddannelsesaktiviteter gennem offentliggørelse på Internettet.
3. Ændring af institutionstilskud, så de understøtter kvalitetsudviklingen på alle uddannelser og flytter institutionernes fokus fra de mest rentable aktiviteter f.eks. skolepraktik
  - Der gennemføres et taxametereftersyn og taxametrene justeres efterfølgende, hvis hensigtsmæssigt.
4. Udvikling af uddannelseskvaliteten
  - Det undersøges, om antallet af udbydere skal reduceres på grundlag af en kvalitetsvurdering. En eventuel ændring bør ske i forbindelse med en gennemgang af kvalitet og udbud af hovedforløbene. Det bør tillige ske i sammenhæng med ændring af institutionsstrukturen.
5. Forbedring af skole og virksomhedssamarbejdet om afvikling af skoleophold
  - Institutionerne skal i samarbejde med de lokale uddannelsesudvalg formulere retningslinjer for skoleopholdet, således at afviklingen på en hensigtsmæssigt måde harmonerer med praktikvirksomhedens produktionstilrettelæggelse.
6. Mere information om udbud af specialer på landsplan
  - På landsplan skal der laves en samlet oversigt over specialer.
7. Tilstedeværelse af lokale undervisningsplaner, jf. eud-loven.
  - Evt. bør tilsynet med skolernes undervisningsplaner øges.

Bilag 4

Islands Brygge 32D
Postboks 340
2300 København S

Telefon 3524 6000
Fax 3524 6300
E-mail lo@lo.dk

Landsorganisationen i Danmark
Danish Confederation of Trade Unions

Den 21. januar 2003

Behov for ændringer af erhvervsuddannelsesloven

I 2000 blev en omfattende reform af erhvervsuddannelserne påbegyndt. Reform 2000 tog sigte mod at gøre erhvervsuddannelserne mere fleksible, differentierede, individualiserede og tilpasset ændrede kompetencekrav på et arbejdsmarked under konstant forandring.

Grundlæggende lever reformen op til intentionerne om at udvikle tidssvarende erhvervsuddannelser. Erhvervsuddannelserne er ungdomsuddannelser, der giver de unge erhvervskompetence og grundlag for videre uddannelse. Uddannelserne bygger på arbejdsmarkedets parter ansvar for at tilrettelægge indhold og struktur i uddannelserne i forhold til behovene på arbejdsmarkedet. Endelig balancerer uddannelserne mellem hensynet til obligatoriske standardiserede uddannelseselementer og valgfrie elementer, som elever og virksomheder kan vælge imellem.

Reform 2000 tog primært sigte på ændringer af skoledelen i erhvervsuddannelserne, og reformen er langt fra implementeret fuldt ud endnu. Det er derfor for tidligt at vurdere resultatet af den samlede reform.

Nogle af de elementer i reformen, der endnu ikke er udfoldede, er:

- Valgmuligheder mellem valgfag, specialefag osv. Valgfagene og specialefagene giver både elever og virksomheder mulighed for at tilrettelægge uddannelsesforløbet, som i høj grad svarer til både elevernes og virksomhedernes ønsker og behov. Det ser dog

endnu ikke ud til, at skolernes udbud af valgfag og specialefag svarer til intentionerne i reformen.

- Valgmuligheder mellem undervisning af forskellig sværhedsgrad. Reformen lagde op til, at elever og virksomheder skulle have mulighed for at vælge undervisning på gymnasialt niveau, for derigennem at give eleverne mulighed for at opnå studiekompetence gennem en erhvervsuddannelse, og for at imødekomme et ønske fra flere brancher om højere almene kvalifikationer. Udbuddet af fag på gymnasialt niveau er dog fortsat ikke stort.
- Flexibiliteten i grundforløbet. Intentionerne om fleksibel længde af grundforløb, der bør tilrettelægges i forhold til elevernes afklaring af uddannelsesvalg, deres individuelle forudsætninger og deres valg af uddannelsesniveau er heller ikke udfoldet endnu.
- Studierettet og erhvervsrettet påbygning. Reformen lagde op til, at eleverne og virksomhederne skal have mulighed for at forlænge uddannelsen i op til 4 uger, hvor eleverne enten kan dygtiggøre sig i gymnasiale fag, eller hvor de kan tage endnu et virksomhedsrelevant specialefag. Påbygningsmuligheden er langt fra udnyttet.

De første evalueringer af erhvervsuddannelserne efter vedtagelsen af reformen har afdækket flere problemer.

Eleverne kritiserer bl.a. tilrettelæggelsen af undervisningen i grundforløbet. De vil gerne have konkret erfaring med deres uddannelse tidligere i uddannelsen. Nogle elever mener, der er for meget teori i starten af uddannelsen. Den individuelle tilrettelæggelse af uddannelsen i en uddannelsesplan og uddannelsesbog fungerer ikke optimalt endnu. Koordinering og samarbejdet mellem skole og praktikvirksomhed fungerer heller ikke.

Derudover viser det sig, at der fortsat er et stort frafald under erhvervsuddannelserne, og at der er problemer med kvaliteten i undervisningen, både i skolerne, virksomhederne og skolepraktikken.

Arbejdet i det merkantile udvalg og det tekniske udvalg har vist, at det vil være muligt inden for lovens rammer at foretage tilpasninger af uddannelsernes tilrettelæggelse. Med udgangspunkt i lovens bestemmelser om, at grundforløb og hovedforløb udgør sammenhængende uddannelsesforløb, vil det fx være muligt inden for lovens rammer at ændre tilrettelæggelsen af grundforløbet i de tekniske uddannelser, så eleverne tidligere kan få konkret erfaring med de valgte uddannelser. De faglige udvalg, Erhvervsuddannelsesrådet, skolerne og Undervisningsministeriet bør derfor tage initiativ til at imødegå de problemer, evalueringerne har afdækket.

Udvalgsarbejdet har dog også vist, at der - særligt inden for de merkantile uddannelser - er behov for lovændringer, så uddannelsernes indhold og struktur modsvarer ændrede behov på arbejdsmarkedet. Det Merkantile Udvalg har fremsendt en rapport med anbefalinger til en revision af erhvervsuddannelsesloven, og nye fleksible rammer i loven bør være et tilbud til såvel faglige udvalg for de merkantile og til tekniske uddannelser.

Udviklingen inden for de tekniske uddannelser har aktualiseret et behov for lovændringer i erhvervsuddannelserne på følgende områder:

- Den meget restriktive opdeling af undervisningsfag mellem grundfag, områdefag, uddannelsesrettede områdefag og specialefag bør blødes op.
- Adgangskravene til enkelte erhvervsuddannelsers hovedforløb bør kunne rumme mulighed for krav om 1-2 fag på gymnasialt niveau. Det er dog en forudsætning, at eleverne under normale forudsætninger (folkeskolens 9. klasse) kan nå adgangskravene i løbet af grundforløbet, og at skolerne tilbyder den nødvendige undervisning.
- Hovedforløbet bør efter de faglige udvalgs beslutning kunne afsluttes før tid, hvis eleverne efter virksomhedernes, elevernes og skolernes vurdering har opnået kompetencerne til at bestå svendeprøven.
- Strukturen i skoleperioderne er for statiske, og de faglige udvalg må have mulighed for at sammentrække perioder fx sådan, at første skoleperiode i hovedforløbet placeres i forlængelse af grundforløbet. Den nuværende taxameterstyring er en barriere herfor.

Reformen af erhvervsuddannelserne betød en radikal ændret tilrettelæggelse af undervisningen på skolerne, men kronjuvelerne ved de danske erhvervsuddannelser – vekseluddannelsesprincippet – blev fastholdt. Der er ganske enkelt så mange fordele forbundet med vekseluddannelsesprincippet i ungdomsuddannelser, at alle interessenter og lovgivere var enige om at fastholde princippet.

Men vekseluddannelsesprincippet er under pres. Undersøgelser tyder på, at der inden for nogle brancher sker en hurtigere teknologisk udvikling af produktionsudstyr og maskiner, samtidig med at tilrettelæggelsen af produktionen ændres, hvilket gør det vanskeligt for flere virksomheder at tilbyde tilstrækkelig bredde i praktikoplæringen. Ændrede markedsvilkår og arbejdsdeling mellem virksomhederne ser også ud til at medvirke til, at flere virksomheder vægrer sig ved at tegne ordinære uddannelseskontrakter. Flere og flere virksomheder foretrækker at tegne kortere uddannelsesaftaler, enten i form af delaftaler, restlæreaftaler eller kombinationsaftaler. Samtidig benytter mange virksomheder sig af mulighederne for virksomhedsforlagt undervisning.

En lovrevision bør tage udgangspunkt i de ændrede vilkår for praktikoplæring. Der skal være høj kvalitet i praktikoplæringen i samtlige uddannelser, og alle elever bør have et minimum af deres praktikoplæring i virksomheder.

Inden for brancher med vedvarende mangel på ordinære praktikpladser bør de faglige udvalg derfor have mulighed for at bestemme, at praktikoplæringen skal foregå i en kombination af skolepraktik og virksomhedspraktik. Derved vil de eksisterende praktikpladser blive bedre fordelt blandt eleverne.

For at sikre kvaliteten i uddannelserne bør de faglige udvalg have det fulde ansvar for praktikoplæringen, både i virksomheder og i skolepraktik, og eleverne bør have samme retsstilling i skolepraktik og virksomhedspraktik.

Endelig bør erhvervsuddannelseselever fortsat have ret til at gennemføre en erhvervsuddannelse til det niveau, de selv ønsker og har evner til. Unge i erhvervsuddannelser skal lige som andre unge have garanti for at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse, uanset om virksomhederne opretter nok praktikpladser eller ej.